

**EXCLUSIVITATE:
OCTAVIE
MODERT**

Secretarul de stat al Ministerului luxemburghez de Cultură, Educație și Cercetare: „Sibiul e un exemplu foarte bun de diversitate culturală”.

CITIȚI ÎN » PAGINA 5

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » EDIȚIA DE IAȘI » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 109 » 6-12 ianuarie 2007 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

**RUBRICI
NOI**

VERBA WOLAND

de Ruxandra Cesereanu
ÎN » PAGINA 15

**BUCUREȘTI,
FAR WEST**

de Daniel Cristea-Enache
ÎN » PAGINA 14

**„Mă deranjează
cînd nu am cu cine
să mă bat”**

**Interviu cu Vava Ștefănescu,
director artistic al Centrului
Național al Dansului București**

„Faptul că s-a înființat Centrul Național al Dansului a fost un act de normalitate, dar nu e de ajuns. Nu se poate pune în căruța Centrului tot ce nu s-a făcut pînă acum, tot ce e nevoie să se facă (...). Nu se pot duce toate astea de către un singur organism, cu doi sau cu zece oameni în componență.”

ÎN » PAGINILE 8-9

© foto: Corneliu Bumbaf

**La teatru
ca la eșafod**

Citiți o cronică a spectacolului *Purificare* de Sarah Kane, în regia lui Andrei Șerban.

ÎN » PAGINA 7

**S-A CITIT. ACUM SE AUDE
DETALII ÎN » PAGINA 13**

Baronul Brukenthal s-a întors în Europa

© Foto: MEDIAFAX

Chiar dacă nu am fi aderat la 1 ianuarie, Sibiu ar fi fost oricum integrat în Uniunea Europeană. Și aceasta pentru că Luxemburgul a dorit neapărat să ia fostul Hermannstadt medieval drept partener în proiectul capitalei culturale. Orașul care se mîndrește cu propria librărie în 1557 și care a fost timp de un secol capitala Transilvaniei, a găzduit la începutul acestui an festivitățile de deschidere a programului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană în 2007”. Mizînd pe „Normalitate” (sloganul campaniei publicitare), Sibiu va încerca pe parcursul unui an să racordeze România

din punct de vedere cultural la circuitul european. În mod firesc, politicienii noștri au fost prezenți, amintind și de miza politică a evenimentului. Dacă întîrzierile repetate în pregătirea orașului pentru marele eveniment au fost depășite vom afla, cu siguranță, în lunile următoare.

„Suplimentul de cultură” vă prezintă o cronică a celor întîmplate pe 31 decembrie 2006, 1 și 2 ianuarie 2007 la Sibiu.

CITIȚI ÎN » PAGINILE 3-4

EDITORIAL

Trei

George Onofrei

» Unele media românești au reușit să facă din integrare o nouă colectivizare. De exemplu, zelul cu care crainicii radioului de stat au propovăduit alăturarea „națiunii noastre” în „marea familie europeană” a fost cel obișnuit. Aproape toate jurnalele de știri din 1 și 2 ianuarie s-au referit la aderare, poate numai rubricile meteo făcînd excepție. Încă mari și pe alocuri triști maestri ai propagandei, angajații radioului de stat au relatat „momentul 1 ianuarie 2007” aîdima vizitelor de lucru ale lui Adrian Năstase și, evident, ale președintelui director general (pe atunci) al SRR, Dragoș Șeuleanu. „La mulți ani, România! La mulți ani, Europa!”, rosteau în cor realizatorii de programe. Am aflat despre satele racordate multumită Europei la țeava de apă curentă sau la Internet. Adevărul e că-i nevoie de multă voință europeană ca să ne scoată zonele rurale din Evul Mediu. Totuși, în radiojurnalul de 13 s-a strecurat și firescul: o domnișoară a explicat de ce a trecut pe 1 granița ungară: „Mergem ca să bea și băieții o bere!”.

» Adrian Iorgulescu și-a găsit vocațiile: organizator de televiziune. L-am urmărit la DDTV pe 31 decembrie, explicînd cu lux de amănunte, în cadrul conferinței de presă organizate la Ministerul Culturii, cum va dansa premierul cu oficialitățile europene Hora Integrării în fața Guvernului. Eh, n-a fost să fie, c-a jucat-o mai cu foc Băescu la Universitate. Vanghelie manageriază mai bine petreceri de Anul Nou: lui nu i-a fugit de la Romexpo nici un invitat, ce să mai vorbim de petrecăreți.

» Revelația revelațiilor europene organizate în orașele României a constituit-o nu Sibiu, ci Galațiul! Acolo unde, pe faleză, a cîntat formația Kaoma, autoarea celebrului hit decembrist *Lambada*. Adică melodia care a înnebunit România în prag de '90 și care a precedat succesul *Slavei Isaura*.

Meritul lui Băescu

Traian Băescu și-a pus la rever integrarea. Cu atîta patimă, încît discursul lui aproape ne-a făcut s-o ratăm. Să ratăm adică momentul simbolic al numărării inverse, căci, prins de patima politicianistă a vorbelor frumoase adresate mulțimii, președintele a fost mai puțin atent la ceas. Apoi, televiziunile și-au făcut din plin datoria. Orice știre despre noi, europenii, a început cu Băescu. Pe la mijlocul știrilor au reapărut fragmente din discursurile lui Băescu. Și știrile finale, firește, mizau pe apoteoza discursului băescian.

În ecuația reală a integrării însă, de fapt, Traian Băescu nu prea există. Lui i s-a oferit într-adevăr șansa să fie președintele României în acest moment, așa cum singur a spus într-un acces de „sinceritate” care i-a mai adus o suită de potențiale voturi. În această ecuație, oricît ne-ar plăcea nouă, românilor, să ne-mbătăm cu apă rece, nici măcar noi nu prea existăm. Importantă a fost voința europenilor, angajați într-un proces istoric de-a lungul căruia, iată, sînt nevoiți să adauge și condimente precum România și Bulgaria. Condimente cu un înalt grad de risc: ele pot îmbunătăți gustul, dar pot, la fel de bine, să-l și strice complet.

România „europeană” își începe noua carieră entuziastă și năucă, bucurîndu-se, dar neștiind prea bine ce trebuie să facă. Ținînd la bucatele alese întinse pe masă, dar neștiind cum să

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

folosească încă tacimurile ciudate puse alături de farfurii. Deocamdată e însă doar vremea simțurilor, nu a rațiunii: a mirosului, a văzului, a gustului, a auzului, a pipăitului. Odată simțurile bucurate, va veni vremea tînguieilor. Căci tînguiala fără măsură e o chestie la fel de balcanică precum entuziasmul netemperat.

Vorbesc despre tînguieii pentru că, la cîteva zile după Revelation, am încă imaginea unui Băescu victorios și degrabă culegător de merite. Dar în mîntea mea se încropește deja imaginea opusă, a unui președinte care, după ce „n-a preocupat nici un efort” pentru a confisca integrarea, se va grăbi s-o cedeze guvernului, în primele momente cînd costurile ei îl vor face pe cetățean

» Am reușit un 2006 care, din punctul de vedere al reușitelor economice, a fost probabil cel mai bun din întreaga istorie a României.

să ridice sprincenele. Însă ne-am obișnuit deja cu asta.

Cert e că, în drumul spre Europa, un țel al naibii de constrîngător pentru oamenii din fruntea țării, am reușit un 2006 care, din punctul de vedere al reușitelor economice, a fost probabil cel mai bun din întreaga istorie a României. Acum, odată încheiat acest drum (încheiat la nivel pur formal, desigur, dar asta înseamnă enorm), parcă auzim un suspin de ușurare prin cabinete. Un suspin care poate fi semnul unui pericol major.

Vorbînd despre costurile integrării, nu trebuie să ne concentrăm numai asupra „însăpăimîntătoarelor” taxe și impozite care ne vin dinspre Bruxelles. În fapt, ele respectă o oarecare lege a compensației și, în timp ce unele se vor scumpi, altele se vor ieftini, în timp ce unele taxe vor crește, altele vor scădea. Nu de-acolo vine marele pericol. Ci din interior. Dinspre acel suspin de ușurare pomenit mai sus. Pentru că el se poate constitui în semnalul că jocurile pot începe. Că tot ce n-am avut voie să facem în ultimii doi ani e permis de-acum.

După un 2006 controlat foarte bine de guvern, jocurile politicianiste ne pot bloca în căutarea zgomotoasă a alegerilor anticipate, a unui nou prim-ministru, a unor alte alianțe și prietenii politice de conjunctură. Toate acestea pot conduce la o uriașă dezamăgire, căci ele presupun un control mai puțin strict asupra economiei, presupun o atenție scăzută asupra lucrurilor pe care trebuie să le facem, pentru a ne fi bine. Nu alarmele interesate ale euroscepticilor dimbovițeni trebuie să ne sperie, căci prin șocul european au mai trecut și alții – și încă bine. Ci tocmai ce se ascunde în spatele acestor alarme. Aici, lîngă noi, într-un loc al UE în care politicienii încă nu ne-au convins că putem să le acordăm încrederea noastră deplină. Dimpotrivă.

Anul 2007 este, astfel, mai important decît toți ceilalți ani de așteptare la un loc. Faptul că ne-am urcat sacii în căruță e aproape nul dacă nu facem în așa fel încît să ducem sacii aștia acasă și să-i virim în pod. Traian Băescu s-a trezit președinte al României în momentul punerii sacilor în căruță și n-a avut prea mare merit în asta. De-acum însă, dacă se va abține să pună piedici celor, dacă va lăsa căruța să meargă pe drumul ei, abia atunci va avea un merit. Un merit pe care și-l va putea prinde la rever la Revelationul din 2008.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ: ROMANUL, RUBRICA, ACUM ȘI FILMUL

„Nădejdea e speranța omului” este motto-ul preferat al colegului nostru, Lucian Dan Teodorovici. Pe 22 decembrie, acesta a aflat că este unul dintre cîștigătorii celei mai recente sesiuni de finanțare organizate de Centrul Național al Cinematografiei (CNC), cu trei scenarii – unul de lungmetraj: *Cercul nostru vă prezintă*: (de asemenea, titlul romanului publicat de autor în 2002 și titlul rubricii sale din „Suplimentul de cultură”) și două scurtmetraje: *O zi bună și Bomboane de ciocolată*. Scenariul filmului *Cercul nostru vă prezintă*: a obținut a doua notă – 9,12. Regizorul acestei producții va fi Marius Theodor Barna. Lucian Dan Teodorovici este unul dintre inițiatorii colecției „Ego. Proză” de la Polirom (al cărei coordonator este în prezent), co-scenarist împreună cu Florin Lăzărescu la serialul *Animat Planet Show* difuzat de Antena 1 și *senior editor* al „Suplimentului de cultură”.

Puteți asculta pe Podcastul revistei (<http://www.polirom.ro/podcast>) un interviu cu autorul din emisiunea „Suplimentul de cultură” difuzată pe 22 decembrie 2006.

Concursul CNC, contestat de Radu Jude

Casa de producție „Hi Film” contestă oficial jurizarea proiectului *Principii de viață*, lungmetrajul de debut al regizorului Radu Jude, care a fost respins la concursul Centrului Național al Cinematografiei (CNC). „Cel mai neplăcut este cazul lungmetrajului lui Radu Jude, nu numai pentru că un tînar cineast care se dovedește următorul venit în acest «nou val» al cinematografului românesc nu este încurajat la el acasă, ci și pentru că proiectul este unul foarte bun”, a declarat Ada Solomon, directorul „Hi Film Productions”. *Principii de viață* obținuse, în prealabil, granturi de la „The Balkan Fund” (Salonic) și „The Hubert Bals Fund” (Rotterdam). Ministrul Culturii și Cultelor trebuie să numească prin ordin o comisie de soluționare a contestațiilor, formată din cinci membri. Aceștia au la dispoziție 30 de zile pentru a soluționa contestațiile.

EDITAT ÎN URSS

Născut în URSS, volumul de debut al lui Vasile Ernu, publicat anul trecut la Polirom, va fi tradus în primăvară la Moscova, de Editura Ad Marginem, care l-a publicat și pe Vladimir Sorokin. Despre *Născut în URSS*, directorul editurii ruse, Alexandr Ivanov, a spus că „e o carte excelentă despre comunism, despre acea epocă nebulă și falsă”. Vestea că volumul va apărea tradus în rusă a dat-o chiar Ernu în emisiunea „Suplimentul de cultură” din 6 octombrie 2006. Puteți asculta pe Podcastul revistei (<http://www.polirom.ro/podcast>) un amplu interviu cu autorul.

NOMINALIZAREA SĂPTĂMÎNII

Pianista de origine română Luiza Borac a fost nominalizată într-una dintre cele mai prestigioase competiții dedicate înregistrărilor de muzică clasică din Marea Britanie: „BBC Music Magazine Awards”, ediția 2007. Juriul publicației a selectat 18 materiale discografice din circa 1500 pentru șase secțiuni. Cititorii sînt invitați să voteze la adresa <http://www.bbcmusicmagazine.com/awards>. Anul trecut s-au înregistrat peste 18.000 de opțiuni. Luiza Borac a fost nominalizată pentru setul de două CD-uri Super-Audio de la compania Avie Records.

Despre CD set, dar și cariera Luizei Borac a scris în „Suplimentul de cultură” autorul „Scrișorilor pentru melomani”, Victor Eskenasy, în numărul din 18 februarie 2006: „Este al doilea volum Enescu al Luizei Borac la Avie Records. Noul set include pe un prim disc *Preludiu și fugă în do major (1903)*, *Nocturna în re diez major (1907)*, *Scherzo (1896)* și *Piesa pe numele Fauré (1922)*. Cel de-al doilea disc este consacrat *Sonatelor de pian*, cea dintîi și a treia, cum se știe (și se spune pentru necunosători și pe coperta discului), cea de-a doua nefiind așternută pe hîrtie, Enescu repetînd adesea că ea exista însă în mîntea lui”.

SUPLIMENTUL LUI JUP

Sibiul, integrat cultural în frunte cu politicienii

România a intrat în Europa cu Sibiu. Și aceasta mai ales cu ajutorul Luxemburgului, care a luat fostul Hermannstadt medieval drept partener în proiectul capitalei culturale europene. Chiar dacă nu am fi aderat la 1 ianuarie, Sibiu ar fi fost oricum integrat. Orașul a găzduit oficialități, invitați din toate colțurile Europei și pe același președinte jucător, flancat de primul-ministru (sobru) și acompaniat de aproximativ 50.000 de conaționali veniți pentru concerte, vernisaje, inaugurări și chiar artificii. Începutul a fost făcut, urmează să ne convingem acum de calitatea programelor culturale. Până la capăt.

Ana-Maria Onisei, Sibiu

Orașul Sibiu, care „va fi cartea de vizită a României în Europa pentru un an de zile” (apud Traian Băsescu), pare să se fi descurcat onorabil în noua postură. Publicul a avut parte de concerte East 17, Phoenix sau Chris Norman (de la Smokie), de inaugurarea noului sediu al Bibliotecii Astra, un spectacol de muzică, lumini și pirotehnie semnat Groupe F. Oficialitățile au participat la un concert de orgă la Biserica Evanghelică și la concertul extraordinar al Filarmonicii Naționalei. Pentru „alternativi” a fost pregătit vernisajul expoziției „Salve fiat romuli nepos” a artistului plastic Dumitru Gorzo. Astfel că Sibiu a făcut, în opinia celor mai mulți, impresia unui oraș civilizată și a avut evenimente pentru toate gusturile. Întreaga sărbătoare a fost garmisită cu artificii și comete de foc (în număr de 2.400), „cea mai frumoasă explozie de jocuri de lumini care a avut loc în România vreodată”, în opinia ministrului Culturii, Adrian Iorgulescu.

Discursurile oficialilor, rostite pe 1 ianuarie începând cu ora 23, în Piața Mare, n-au scăpat din vedere potențialul electoral. Klaus Johanns, primarul orașului, le-a mulțumit cu fiecare ocazie sibienilor, care au contribuit, cu răbdare, la pregătirile pentru „europenizarea” Sibiului, dorindu-le să aibă parte de o capitală culturală europeană care să le facă

Unul dintre cele mai importante evenimente ale lunii ianuarie va fi premiera spectacolului *Pescărușul de A.P. Cehov*, în regia lui Andrei Șerban, pe scena Teatrului Național „Radu Stanca” din Sibiu, în perioada 12-14 ianuarie. În imagine, o parte din recuzita spectacolului, în care au intrat și câteva exemplare din „Suplimentul de cultură”.

cinste. Președintele Traian Băsescu, în uralele mulțimii, a vorbit despre revenirea României acasă, în „Europa noastră”, și intrarea țării în Uniune cu Sibiu. „o capitală culturală care va face ca toată Europa să privească România prin oameni, prin cultură, prin sufletul sibienilor”.

Fără lumină, dar cu un sediu nou

Două dintre evenimente și-au propus să dea ținuta culturală necesară: inaugurarea noului sediu al Bibliotecii Astra și concertul Filarmonicii Naționalei. În prezența lui Herve Bolot, ambasadorul Franței la București, de la ora 17, sediul bibliotecii a fost declarat deschis, iar președintele Traian Băsescu și ministrul Iorgulescu au tăiat panglica inaugurală. Curentul a căzut preț de câteva minute, dar directorul Bibliotecii Astra, Onuc Nemeș, a ținut să precizeze că lucrul a fost întâmplător și că e convins că acum Traian Băsescu poate face diferența dintre lumină și întuneric. Noul sediu are

patru etaje, un centru de informare, spații pentru conferințe, o galerie de artă și o librărie, bibliotecă electronică, iar numărul volumelor din depozitul de carte este de 500.000. Au fost amenajate și o secție specială pentru copii, o secție audio-muzicală, un cabinet de informatică și cabinete individuale de studiu.

Concertul Filarmonicii Naționalei de la Sala Thalia a început cu o întârziere de 30 de minute față de ora stabilită în program, dar s-a lăsat cu aplauze multe și trei bisuri. În spiritul multilingvismului, membrii orchestrei au salutat publicul în limbile materne.

Delegatia luxemburgheză, formată din Guy Dockendorf, președinte al programului „Luxemburg și Marea Regiune – Capitala Culturală Europeană 2007” și Octavie Modert, secretar de stat pentru cultură, educație și cercetare, a reamintit importanța „înfrățirii” capitalelor culturale europene. Manifestările de la Sibiu s-au încheiat la ora 0.00, cu concertul lui Chris Norman și spectacolul de artificii „Fintina de Foc” în Piața Mare.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Din Rusia, cu dragoste și poloniu

În anul 2000, Aleksandr Litvinenko, fost ofițer de contrainformații rus, primește azil politic în Marea Britanie. Litvinenko declarase că este persecutat de autoritățile ruse. Ulterior se vedește un critic dur al regimului lui Putin, dar și un jucător în ape turburi.

În octombrie 2006, Anna Politovskaia, o faimoasă jurnalistă din Moscova și un critic dur al conducerii Republicii Ruse, autoare de anchete incomode pentru autorități, este ucisă cu focuri de armă în liftul blocului său din Moscova. Ulterior, Aleksandr Litvinenko va declara că a început o anchetă proprie asupra crimei, acuzând direct guvernul Rusiei și pe Vladimir Putin.

În noiembrie 2006, Aleksandr Litvinenko moare într-un spital din Londra. În ziua morții sale, un politician rus, Igor Gaidar, aflat în Irlanda, e găsit inconștient și dus la spital. S-a spus apoi că ar fi fost otrăvit și că ar prezenta simptome similare celor resimțite de Anna Politovskaia în 2004. Atunci ziarista se îndrepta, la bordul unui avion, spre o școală din Beslan, unde guvernul rus tocmai rezolva printr-o baie de sînge o faimoasă criză, cea a copiilor luați ostatici de niște teroriști ceceni.

Mai târziu s-a descoperit că Al. Litvinenko a fost otrăvit cu poloniu 210, un izotop extrem de radioactiv și extrem de rar. Se pare că doar două țări din lume îl pot produce: Statele Unite și, desigur, Rusia. Prețul unei doze mortale de poloniu 210 e de câteva milioane de dolari. Oare cine și-ar permite – sau ar fi atât de nesăbuit – să cheltuiască câteva milioane de dolari pentru a ucide un fost spion care știe prea multe? Un om poate fi asasinat cu mult mai puțin. Și de ce? Ca să dea o lecție? Ca să facă o demonstrație de putere? Dar, în fine, nu contează... Lucrurile astea vin din Rusia. Ne-am obișnuit sau, dacă nu, cu timpul ne vom obișnui cu ele.

***

Propun acum un exercițiu de imaginație. Se tot spune că în ultimul timp Statele Unite suferă de un deficit de democrație, că libertățile cetățenești au fost drastic limitate, că America se îndreaptă spre un fel de regim autoritarist.

Hai să ne gândim că faptele de mai sus n-ar fi fost legate de Rusia, ci de Statele Unite. Să ne închipuim că un fost agent CIA este ucis într-un mod la fel de spectaculos. Doar au și americanii poloniu radioactiv, nu? Ulterior, acel agent CIA declară pe patul de moarte că uciderea lui a fost comandată de la Washington și că el tocmai investiga moartea unei faimoase ziariste de la „New York Times”, adversară îndrăgănită a președintelui George W. Bush. Femeia fusese împușcată în centrul New York-ului, în liftul din clădirea în care locuia. Ce-ar fi zis oare europenii despre asemenea acuzații?

Să mergem și mai departe cu jocul presupunerilor. După incident, jurnaliștii își amintesc că ziarista ucisă încercase să ajungă în urmă cu vreo doi ani la locul unui atac terorist de pe teritoriul SUA. Atunci în... Beslan City, să zicem, un grup de teroriști țineau ostatici într-o școală câteva sute de copii. Numai că biata jurnalistă cadde într-o comă misterioasă chiar în avionul care o ducea la Beslan City. Oricum, totul se rezolvă simplu înainte ca ea să ajungă: trupele FBI intervin în forță și, cu ajutorul lor, sînt uciși, odată cu teroriștii, și vreo două sute de copii, în condițiile unui atac nicodată elucidat pe deplin.

Cam asta ar fi. Își imaginează cineva că așa ceva ar fi posibil în țara aceea cu „mare deficit de democrație”, Statele Unite ale Americii? Sau că opinia publică din America s-ar putea trezi cu un pumn înfundat în gură? Nu mai vorbesc de europeni, pentru care în SUA „și nimica mișcă”.

Totuși, în satul nostru planetar se vehiculează tot mai des clișeu cu „jandarmul planetei”, odioasă și nechibzuita Americă. Concomitent, Rusia apare tot mai des și în discursurile oamenilor politici, și în comentariile jurnalistice drept un partener decent și credibil.

Fenomenul a apărut repede și în România, altfel o țară friptă în dese rînduri cu ciorba rusească. Poate că ar fi bine să stabilim niște repere clare, ca să ne dăm seama despre ce vorbim. De aceea am încercat exercițiul de istorie alternativă de mai sus: ca să se vadă de unde vine democrația și de unde poloniul.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Curat murdar, coană Europa!

Stegulețele Uniunii s-au înfip bine în mașinile care au circulat prin oraș zilele astea. Dacă te-ar fi teleportat cineva pe străzile patriei în zilele de Sărbători, ai fi zis c-au venit toți politicienii europeni în vizită de lucru prin România. Într-o așa atmosferă, pardon, euro-atmosferă, nu puteam avea decât „eurorevelioane”. Mă rog, termenul pe mine unul m-a amuzat pînă la lacrimi, dat fiind că televiziunile au reușit încă o dată să facă aceleași chestii din fiecare an, poreclite acum mult mai pompos.

În fapt, ca de obicei de prin 2000 încoace, eurorevelioanele astea au fost mai mult niște manelo-revelioane. În urmă de zece-cinșpe ani deveniseră locuri comune scheciurile cu Stela, Arșinel, Fotino sau Dem Rădulescu, înfilate cu regularitate în programul de Revelation. Astăzi, dacă nu ai un Adi Copilul Minune sau un Nicolae Guță pe carpa Antenei sau ProTV-ului, îți stau – se vede treaba! – sarma în git și ratingul în posterior.

În același spirit „fără număr, fără număr”, posturile private și-au propus să dezvăluie, vezi Doamne, cit de realizați sînt românii noștri care nu mai mînăc Florin Salam cu soia. Ei bine, nu vă gîndiți că pe sticla televizorului au apărut compatrioți care s-au apucat de afaceri în afară, care ar fi devenit cetățeni respectabili și respectați pe acolo și nici indivizi inteligenți racolați de elitele „lor”. Nope, pe la știri s-au regăsit tot soiul de mirlăneți convertiți la spiritul european la fel cum mămăliga poate fi făcută să

semene cu o porție de cordon bleu, dacă-i bați un cîrnat în mijloc. Cea mai mare realizare, în viziunea posturilor comerciale care au practicat aplaudatul aiurea perioada asta, e aceea că respectivii ascultă manele „întocmai ca acasă”. Ni s-au derulat prin față imagini cu diverși băjeți stînd în camere amenajate după tradiționalul spirit carpetist de la noi, dînd la maxim o măgăoaie așezată pe dulap. Așa-zisele „povești de succes” prezentate mai ales de ProTV au fost doar o replică slabă la seria de documentare realizate de Irina Păcurariu pentru TVR în urmă cu cîțiva ani. Pe inteligenții editori și reporterii de la Pro nu i-a interesat povestea oamenilor, ci cît de jmecheri pot fi ei. N-au avut harul de a-și alege personajele, ba eu cred chiar că au ajuns pe la respectivii cu un aparat de decibel și s-au oprit la ușa celor de la care se-azeua manea mai tare.

În logica bufonilor din televiziuni, mîine ne putem aștepta să vedem la știri prezentată povestea de succes a vreunui hoț de buzunare din metroul parizian sau a vreunui spîrgător de bancomate de prin Germania. Adică, mai clar, ce mîndrie pe noi, românii, că unul de-al nostru a băgat spaima în Străinezia. Eventual, să „rupă” ecranul ca la CNN, și în timp ce în dreapta-i se derulează imagini cu euro-românășul, în stînga să vedem hînc-o dat’ „discursul familiei Columbeanu de la reședința Snagov”. Și posturile private să se cheme, de-acum înainte, posturi primite.

„Nea Johannes, La Mulți Ani!”

Ana-Maria Onisei, Sibiu

Sibiul are discreția și farmecul unui oraș european. Oamenii aici sînt calmi, mîndri, ardeleni. De cele mai multe ori te salută binevoitor, plîm și în mijlocul unei aglomerații istovitoare, dinspre care te-ai aștepta să răzbată numai înjurături. „Nea Johannes, La Mulți Ani!”, se azeau vocile citorva dintre sibieni, ieșiți la geamul caselor de lingă tribuna oficială. Primarul i-a auzit și le-a răspuns, urîndu-le cele bune pentru a-nul ce tocmai sosise.

Înainte ca Piața Mare să devină imposibil de traversat – zeci de mii de oameni se adunaseră să-i vadă pe Phoenix și să bea prima șampanie pe 2007 la focul de artificii – o parte dintre turiști, să fi fost citeva sute, s-au dus la Muzeul Național Brukenthal, în noaptea de 31 decembrie, declarată gratuită

și tirzie. Urării comisarului Olli Rehn, „România, bine ai venit în Europa!”, primarul Klaus Johannis i-a întors o „Europa, bine ai venit în România!”.

La aglomerație „s-a revenit” spre seară, cînd a ajuns „Băse”, așa cum striga mulțimea adunată în fața hotelului în care a fost găzduit președintele. Numai că răbdarea fanilor s-a epuizat de-a binelea spre ora 23, înainte de începerea discursului, iar SPP-iștii lui Călin Popescu Tăriceanu au provocat o dată în plus rumoare în șirul de oameni, cînd l-au condus – greșit – către tribuna oficială. A fost singurul moment în care mulțimea a fluerat indignată și unul dintre multele momente cînd Bănescu s-a dovedit inspirat. Și, pînă la urmă, aruncarea propriei haine în public i-a apropiat mai mult pe români de președintele-jucător decît de Uniunea Europeană.

Ce știu europenii și nu am aflat noi:

- » Să oferim servicii de calitate la un hotel care se vrea de 4 stele;
- » Să nu amestecăm programul oficial și dineurile cu manifestări artistice de tip cămin cultural, mai ales cînd în sală se află oficialități cu ștaif;
- » Să respectăm un contract: trupa Phoenix a rămas cu buza umflată și cu banii luați, trezindu-se fără masa asigurată astfel, după un concert de 2 ore, la cîteva grade minus;
- » Să împlum timpii morți cu informație;
- » Să facem în așa fel încît un turist „rătăcit” pe străzile din centrul orașului să aibă de cumpărat ceva mai mult decît haine „de mall”.

PROGRAMUL CAPITALEI CULTURALE

- » În Sibiu se vor desfășura, timp de un an, 220 de programe culturale. Luna ianuarie va sta sub semnul teatrului și filmului, iar unul dintre cele mai importante evenimente se anunță a fi spectacolul *Pescărușul*, de A.P. Cehov, în regia lui Andrei Șerban, programat cu reprezentații în perioada 12-14 ianuarie, pe scena Teatrului Național „Radu Stanca” din Sibiu. Cu o scenografie semnată Andu Dumitrescu, *Pescărușul* are în distribuție actori precum Maia Morgenstern, Marian Rălea sau Andreea Bibiri.
- » Un alt spectacol, programat pe 19 și 20 ianuarie, este *Balul*, în regia lui Radu Alexandru Nica, laureat al premiului UNITER pentru debut. Scenografia lui Helmut Stürmer va „asigura” cadrul pentru un subiect generos: ilustrarea în dans – la granița unei estetici apropiate de filmul mut – a mentalităților și modului de viață din România ultimilor ani de secol XX. Pe 21 ianuarie, se va juca *Vremea dragostei, vremea morții* în regia aceluiași Radu Alexandru Nica.

» La Sibiu sînt așteptați un milion de turiști

- » Luna ianuarie va mai însemna film non-stop, un program de cinematecă fiind organizat în cadrul „Astra Film Fest – 365 de ferestre către lume”. La Complexul Național Muzeal Astra, vor avea loc proiecții zilnice de film documentar și programe tematice, desfășurate săptămînal.
- » Tradițiile sînt reunite în programul „Caravana Lolelor”, manifestare săsească începută în secolul al XVII-lea și dispărută după emigrarea sașilor transilvăneni. Pe 27 ianuarie, în Piața Mare, pe Bulevardul Bălcescu și la Cazarma 90, aproximativ 900 de personaje mascate vor defila în cadrul „Carnavalului Lolelor”.
- » Zilele de vineri și sîmbătă din ianuarie vor fi dedicate concertelor de jazz, blues, jazz rock și fusion, iar Muzeul Național Brukenthal va găzdui pe parcursul întregii luni trei expoziții.

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

OCTAVIE MODERT:

Sibiul: un exemplu foarte bun de diversitate culturală

interviu realizat de
Ana-Maria Onisei

Ce a contribuit la propunerea venind din partea Luxemburgului de a invita România, prin orașul Sibiu, să fie partener în proiectul „Capitala Culturală a Europei“?

Au fost două motive care au determinat propunerea pe care am făcut-o. Mai întâi, ne-am dat seama că pentru a deschide porțile unei Uniuni Europene cu adevărat multiculturală și pentru asimilarea conceptului de capitală culturală europeană de către noile state membre – sau, mai bine spus, viitoarele state membre, pentru că la data propunerii statele din Europa de Est nu erau membre cu drepturi depline ale Uniunii –, ar fi bine să avem un parteneriat în zona Europei

Centrale și de Est, mai ales că altfel nu ar fi fost posibil pentru statele care urmau să adere să aibă o capitală europeană decât abia în 2020. Apoi, a început să se contureze din ce în ce mai clar ideea că orașul ales ar fi trebuit să fie unul din România, și mai cu seamă din Transilvania, datorită strinselor legături istorice, ce durează de secole și care ne leagă pe noi, luxemburgherii, de partea aceasta a României. Așa am decis că Sibiu e locul potrivit. A mai contribuit la această decizie și o vizită de mai de mult la Sibiu a predecesorului meu, alături de ministrul Culturii de atunci, Ion Caramitru... Ne-am hotărât să dăm curs acestei încercări, idei, în primul rând ca parteneriat simbolic al amestecului de cultură vestică și cultură estică. Și au urmat, firesc, demersurile pentru acceptarea propunerii, la Bruxelles.

Continuând pe ideea acestei „protejări” a identității și specificității culturale pe care o promovează Uniunea Europeană, care sînt particularitățile Sibiului în calitate de centru al manifestărilor culturale europene?

Sibiul e un foarte bun exemplu pentru ceea ce Uniunea își dorește să promoveze: diversitatea culturală. Și tocmai pentru că UE refuză orice încercare de uniformizare, de aplatizare, respectarea fiecărei identități în parte a făcut din acest oraș alegerea noastră. Aici, în Sibiu, aveți multiculturalism, multilingvism și un foarte important patrimoniu istoric. Dacă privești către această zonă a României, vezi clădiri cu încărcătură istorică, spunând ceva despre devenirea și dez-

© Foto: mudam kultur, Tom Wagner

Orașul Sibiu a fost nominalizat drept Capitală culturală europeană printr-o decizie a Consiliului European, la 24 mai 2004. Programul capitalelor culturale europene a fost inițiat de Grecia și se derulează începând cu 1985. Țările care propun capitale culturale europene sînt, prin rotație, toate țările din UE. Pînă astăzi, programul numără 32 de orașe, iar începînd cu acest an, capitalele culturale europene vor cupla cîte un oraș din țările Europei occidentale cu un oraș din țările central și est-europene.

voltarea unui segment de populație. Conviețuiesc mai multe etnii, oameni cu origini diferite, și acesta e peisajul care arăta cum e posibil să facem lucrurile împreună, să ne acceptăm unii pe alții și să ne păstrăm valorile proprii.

Cu ce „valori” se identifică o capitală culturală europeană?

Nu există ceva preconcept în acest sens și nici nu ar trebui să existe. Singura „valoare” pe care aș menționa-o e aceea a unei bune administrări și a dorinței de a face tot posibilul pentru a avea un program bun, în calitate de capitală culturală. Practic, de a încerca să faci conceptul de capitală europeană un succes. Trebuie spus că au existat și capitale care nu au reușit să implementeze astfel de programe cum trebuie și nici să miște lucrurile, dar asta nu a ținut de o problemă a conceptului în sine, ci de incapacitatea celor de acolo de a pune umărul la realizarea programelor respective.

» **Au existat și capitale care nu au reușit să implementeze astfel de programe cum trebuie și nici să miște lucrurile, dar asta nu a ținut de o problemă a conceptului în sine, ci de incapacitatea celor de acolo de a pune umărul la realizarea programelor respective.**

» **Octavie Modert este secretar de stat pentru cultură, educație și cercetare al ministerului luxemburghez de resort din 2004. Și-a început activitatea politică în 1992, în calitate de consilier al președintelui și ulterior al primului-ministru. În capitala Sibiu, Modert a vorbit despre importanța înfrățirii culturale și a reamintit că tratatul de aderare al României la UE a fost semnat pe 25 aprilie 2005, la Luxemburg.**

Vi s-a părut că Sibiuul a reușit să încheie un astfel de „program de succese”, cum îl numiți dumneavoastră?

Da, iar avantajul cel mai mare al Sibiului e că manifestările culturale de aici sînt deja de calitate superioară, fie festivaluri internaționale de teatru, fie de film, de jazz. Mai există și o infrastructură bună... Sibiuul e un oraș care are multe de arătat. Aveți o echipă de oameni muncitori, care își doresc ca treaba să iasă perfect și lucrează intens pentru a face un program foarte bun. Un alt avantaj e că, de această dată, colaborarea dintre Sibiu și București, dintre autoritățile locale și cele centrale s-a dovedit eficientă și există deja un angajament al Guvernului din România pentru a finanța și următoarele manifestări culturale din Sibiu ca parte din întregul program. Fiindcă, să recunoaștem, sînt necesare anumite sume de bani pentru ca lucrurile să meargă. Pe lângă ce am văzut zilele acestea, urmează să mai fie o grămadă de evenimente și e de bun augur faptul că Sibiuul s-a dovedit încă de la început deschis pentru astfel de manifestări. Am văzut atît de multă lume entuziasată aici, încît cred și într-un succes pe viitor.

Cum ați descris atmosfera de pe parcursul manifestărilor?

În două cuvinte: mobilizare și conștiință. Mobilizare pentru că oamenii arată că sînt gata să „urmeze” cultura, să participe la evenimente. Are vîns sens să ai evenimente culturale fără public? În al doilea rînd, conștiința pentru cultură și pentru importanța culturii în dezvoltarea Uniunii Europene. E o circumstanță și o coincidență benefică: acum, cînd România vine în Uniune și Uniunea vine în România, avem un oraș românesc, entuziast, care e partener în calitate de capitală culturală europeană.

După ce ați vizitat Sibiuul, în postura de turist, ați alege România ca destinație a unei vacanțe culturale?

Cu siguranță, mai ales că, fiind luxemburgheză, nu numai că am legături istorice, ca să spunem așa, cu zona aceasta din România, dar cred că avem în comun și o stare de apartenență culturală, pe de o parte la aceeași familie, francofonă – pentru că și în Luxemburg se vorbește multă franceză –, pe de alta, în ceea ce privește rădăcinile istorice care îi leagă pe luxemburghezi de sibieni.

PERSONA ANULUI TRECUT

Tu, voi sau noi

Că am fost cu toții declarați „persoana anului” de către revista „Time” nu mai e de mult o știre. Probabil ați fost deja felicitați și ironizați. Meritul revistei este de a fi adus în centrul atenției, pe primele pagini ale ziarelor *mainstream*, un fenomen care nu a început anul acesta, dar care începe de acum să fie glorificat.

Casiana Ioniță

Dacă ar fi ales drept persoana anului alți candidați, precum președintele Iranului Mahmoud Ahmadinejad sau pe irakianul Muqtada al-Sadr, „Time” ar fi provocat controverse precum în 1979, când câștigătorul a fost Ayatollahul Khomeini, sau în 1938, anul lui Hitler. Mizând pe inclusivul „you” – cu avantajul pe care îl are acesta în limba engleză, pentru că nu diferențiază între singular și plural –, alegerea „Time” este una dintre cele mai optimiste, chiar mai mult decât în 1966, când au desemnat câștigătoare generația de 25 de ani sau mai tânără, sau în 1975, când persoanele anului au fost femeile americane.

Cîteva dintre articolele de fond din „Time” sînt de-a dreptul entuziaste: datorită „ție”, „vovă”, adică utilizatorilor de Internet care au făcut posibil web 2.0, lumea este „ultra-democratică” și alte asemenea prefixe optimiste adăugate înaintea cuvîntului „democratic”. Datorită „ție”, „vovă” politicienii pot fi expuși și își pot pierde puterea, starurile pot fi ridiculizate, presa scrisă se transformă în altceva, fotografia și televiziunea la fel și, în general, întreaga lume sînt mai bune și idealul democratic este (mai mult decât) îndeplinit. Deși se bazează pe fapte demonstrabile, de la numărul din ce în ce mai mare de bloggeri la popularitatea site-urilor precum Wikipedia și Flickr, retorica aceasta extaziată a fost ușor de ironizat de jurnaliștii *mainstream*, de la Frank Rich de la „New York Times” pînă la Jon Stewart și Stephen Colbert în show-urile lor de televiziune de pe Comedy Central.

Pentru Stewart și Colbert a fost suficient să folosească mai ales coperta „Time”, care ar trebui să reflecte imaginea cititorului, dar care, din cauza materialului utilizat, redă mai degrabă un portret cubist al celui ce privește în „ogîndă”. La fel de ușor de ironizat a fost și reportajul prezentat de CNN și „Time” drept explicație a alegerii. Încîntarea prezentatoareii ce se vede reflectată în copertă (sau poate nedumerirea față de imaginea redată), urmată de figura sceptică a lui Jon Stewart sînt de ajuns ca să stîrască hohote și să transforme totul într-o farsă. Ceva mai serios, Frank Rich a subliniat felul în care alegerea făcută de „Time” evită adevăratele probleme, într-un an pe care Rich îl vede plin de încercări de a evita realitatea politică și mai ales situația războiului din Irak. (Oricîtă dreptate ar avea Rich să ne reamintească de problemele serioase ale unei lumi, care nu este chiar atât de democratică pe cit ar putea să pară datorită influenței blogosferei, e ironic faptul că editorialul lui, care în mod normal nu poate fi citit decât de către abonații la NY Times Select, se găsește gratis pe cîteva bloguri, ajungînd astfel la o audiență mai largă.)

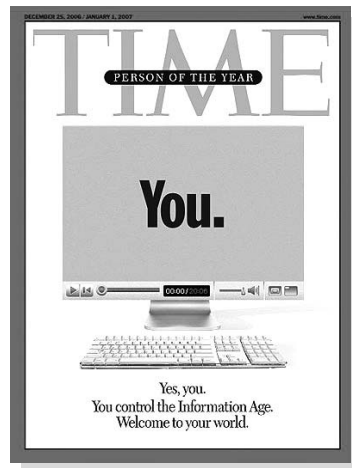
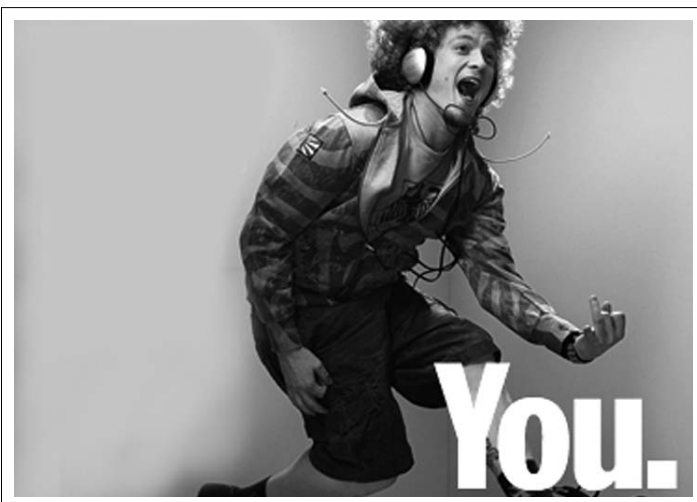
Cine ești „tu”?

Nici bloggerii nu au scăpat ocazia de a evidenția lucrurile lăsate deoparte de „Time”. Printre felicitațiile reciproce de rigoare, mai degrabă ironice, au atras atenția chiar și asupra pronumelui ales de revistă, „tu/voi”, nu „noi”, un semn pentru unii dintre bloggeri că „Time” se distanțează de jurnalismul web 2.0 și își pune în evidență poziția *main-*

stream. Sau au subliniat atenția excesivă a revistei față de cei din Silicon Valley și din Statele Unite în general, pe cînd utilizatorii din alte țări abia au fost menționați. Sau faptul că web 2.0 nu este o „revoluție” în sine, ci mai degrabă evoluția ideii de Internet spre ceea ce se voia a fi de la început.

Dincolo de cele cîteva pagini entuziaste despre cum teoria „Marilor Oameni” este înfirmată de comunitatea internaută, „Time” are însă și cîteva articole mai reținute sau chiar critice la adresa influenței web 2.0. Și, deși coperta vrea să reflecte imaginea fiecărui „cîștigător”, profilele din revistă au trebuit inevitabil să se limiteze la cîteva exemple. Printre cei menționați se numără Lane Hudson, care l-a expus pe republicanul Mark Foley, soldatul american Lee Kelley, ce ține un blog despre experiența lui în Irak, și coreanca Kim Hye Won, care a fost „reporterul cetățean al anului 2005” pentru un website din Coreea de Sud – toți personalități aparte, greu de echivalat cu celebrități. Dar o altă parte dintre cei oferți drept exemple au fost ușor de aproximat cu referiri la staruri, de la „Madona Internetului” la „Bart Simpson chinez”, semn că lumea web 2.0 este încă evaluată după aceleași criterii ale celebrității individuale, nu ale comunității. În plus, fondatorii YouTube au primit mai mult spațiu în revistă decât profilele utilizatorilor adunate, încă un semn că lumea „ta” este văzută de „Time” drept coordonată și monitorizată totuși de cîteva oameni.

Este greu ca, în ciuda acestor contradicții subliniate de jurnaliști, de bloggeri și de „Time”, să nu încheie articolul așa cum o fac chiar și bloggerii cei mai sceptici: revista „Time” a făcut o alegere pe cât de previzibilă și comercială, pe atât de provocatoare și de bine-venită. Poate este într-adevăr un fel de a evita probleme politice și sociale mai mari. Dar, precum numirea computerului în 1982 drept „obiectul anului”, este o alegere îndreptățită, care reflectă lumea în schimbare. Nu o revoluție, ci evoluția spre o altfel de comunitate.

Măști mi-am cumpărat biletul la *Purificare* și de marți pînă duminică n-am făcut altceva decît să mă aștept la ce-i mai rău. Fusesem avertizată că e un spectacol crud, așa cum poate nu mai văzusem niciodată, că s-ar putea să vreau să mă ridic brusc în timpul piesei și să plec, că s-ar putea să nu-mi placă. De ce m-am mai dus, atunci? Pentru că, m-am gîndit eu, nu e rău, din cînd în cînd, să mergi la teatru ca la eșafod. Nu e rău să te poți oferi, ca spectator, întreg, să fii tu carne de tun pentru ce se va petrece pe scenă. Altfel, dacă nu faci asta măcar de cîteva ori în viață, nu pricep ce rost mai are să mergi la teatru și să vezi un șir nenu-mărat de piese asupra cărora poți broda discursuri critice.

Luiza Vasiliu

Purificare, în forma ei de două ore și jumătate de tensiune maximă, nu lasă loc de discurs. Nu poți perora, nu poți construi, nu poți face pe deșteptul cu ceea ce vezi, pentru că ceea ce vezi te ține lipit de scaun și, dacă i te lași în voie, te eviscerează de tot ce e accesoriu, părăsindu-te dezgolit și dezmembrat, în stare cea mai pură a conștiinței. E un spectacol care pune la încercare limitele de sensibilitate ale ficăruia, iar duritatea lui e motivată tocmai prin faptul că numai așa putea fi zdruncinată anestezia noastră. Am lăsat în urmă un secol al războaielor mondiale, al Holocaustului, al celor mai perverse forme de tortură, iar acum trăim permanent cu un televizor pe noptieră, cu imaginile lui de violență la care nu mai reacționăm în nici un fel. Sarah Kane, autoarea piesei, a avut intuiția genială că nu s-ar mai putea vorbi în mod autentic despre iubire decît după ce am extirpat-o dintr-un corp putrezit. Acest corp putrezit a scandalizat atîția spectatori și i-a făcut să dea din cap cu dezgust. Pe ei i-au șocat scenele de homosexualitate

» **Cei opt actori, compătимиți de unii pentru umilințele îngrozitoare la care i-ar fi supus Andrei Șerban, au făcut dovada unor capacități interpretative exploatare în contextul piesei, aș îndrăzni să spun, aproape de limita lor ultimă.**

La teatru ca la eșafod

© foto: Cosmin Bumbui // www.iltimet.ro

explicită, membrele ciopîrțite, trupurile goale, sinuciderea și disperarea. Sau cel puțin astea le-au rămas în minte. Permanent înfuriată că, fără voia lor, se întîmplă ceva în ei, n-au mai fost în stare să audă ferocele urluri de iubire al personajelor din piesă.

Da, chiar așa, personajele. Își trăiesc, mai bine sau mai rău, drama propriei identități. Le vedem pe toate într-un azil, sîntem obligați (decorul Adriannei Grand, urcarea spectatorilor pe scenă ne sufocă și ne înghesuie în spațiul strîmt al azilului, fără puțință de scăpare) să asistăm la chinuirea lor, dar, în același timp, și la salvarea lor prin iubire. Grace e tînăra care își dorește să aibă un trup de bărbat în locul celui de femeie, permanent urmărită de imaginea fratelui care s-a sinucis și cu care ea alcătuiește perechea fără fisură, trupul total. Rob, iubitul lui Carl, nu crede la început decît în iubirea lui *aici și acum* și sfîrșește prin a-și da viața pentru Carl. Robin e nebunul fragil, însingurat, căruia i se refuză afecțiunea. Prostituta sentimentală iese din vitrina ei de peep-show și îl ia de mină pe tortionarul Tinker. Îmi lipsesc acum instrumentele cu care așa putea face disecția corpului actoricesc. Cei opt actori (cu toții foarte tineri, în afara lui Hathazi Andras), compătимиți de unii pentru umilințele îngrozitoare

re la care i-ar fi supus Andrei Șerban, au făcut dovada unor capacități interpretative exploatare în contextul piesei, aș îndrăzni să spun, aproape de limita lor ultimă. Ca și cum dincolo de joc, dacă s-ar fi pășit cu un pas mai departe, s-ar fi aflat depersonalizarea, căderea în gol. Piesa însăși cerea un naturalism extrem, o îndepărtare de metaforic, iar jocul actorilor nu putea decît să-i răspundă printr-o sinceritate maximă.

Tensiunea psihică s-a acumulat pînă la greață

Aveam 6 ani cînd se monta *Trilogia* la noi, iar *Purificare* e prima piesă a lui Andrei Șerban pe care o văd. Eram obișnuită, cu foarte mici excepții, să fiu lăsată în pace, în fotoliul confortabil al teatrelor de aiurea, pe întineric, în timp ce în fața mea se petrecea totul. Pentru prima dată, totul s-a petrecut în mine și, la final, însuși gestul de a aplauda mi s-a părut a veni din altă lume. După două ore și jumătate în care tensiunea psihică s-a acumulat pînă la greață, finalul spectacolului a adus cu el eliberarea. Urletele disperate de iubire au fost auzite de cineva, lor li s-a răspuns, iar panoul din fundul scenei, pe care încă de la început scria „dead end”, s-a ridicat, a dispărut pur și simplu. Atunci n-a mai contat de ce a ales regizorul să monteze tocmai această piesă, cum s-a sinucis Sarah Kane în 1999 sau de ce piesa aceasta e rescrierea în cheie modernă a celei de *A douăsprezece noapți* a lui Shakespeare, n-a mai contat nimic care venea din afară. Doar unicul moment în care am stat dezgoliți în fața noastră, în care orice

© foto: Cosmin Bumbui // www.iltimet.ro

gînd a tăcut și noi am devenit, la rîndul nostru, un strigăt de iubire.

În finalul acestei curse, în care discursul s-a minat pe sine însuși chiar de la primul cuvînt (pentru că, oricît am încerca, despre experiențele personale e prea greu să vorbești), poate ar trebui să-i asigur, pe cei care încă se tem, de poezia și de tandrețea acestui spectacol. E o piesă care, cum se spune, îți merge drept la inimă și, odată ajunsă acolo, o răscolește pînă la leșin. Asta, bineînțeles,

numai dacă ne oferim să trăim totul pe propria piele, pînă la capăt.

Purificare de Sarah Kane. Traducerea și adaptarea: Saviana Stănescu și Andrei Șerban. Un spectacol de Andrei Șerban. Decorul și costumele: Adriana Grand. Consultant artistic: Daniela Dima. Distribuție: Cristian Grosu (Graham), Hathazi Andras (Tinker), Ionuș Caras (Carl), Adrian Cucu (Rod), Andreea Bibiri (Grace), Silviu Iorga (Robin), Ramona Dumitrescu (Femeia), Anca Hanu (Copilul).

» Faptul că s-a înființat Centrul a fost un act de normalitate, dar nu e de ajuns. Nu se poate pune în circa Centrului tot ce nu s-a făcut până acum, tot ce e nevoie să se facă, de la legislație, asigurări sociale, reconversie profesională, pensii, pregătire profesională, specializare, producție de spectacol, atitudine estetică, cursuri pentru neprofesioniști și dezvoltare de public. Nu se pot duce toate acestea de către un singur organism, cu doi sau cu zece oameni în componență.

„Mă deranjează foarte mult să nu am cu cine să m

Interviu realizat de
Ana-Maria Onisei

Dacă ar fi să te plasezi într-un context actual, care ar fi acela? Care e starea de fapt ce încadrează munca ta de director artistic al Centrului Național al Dansului din București și cea de artist contemporan?

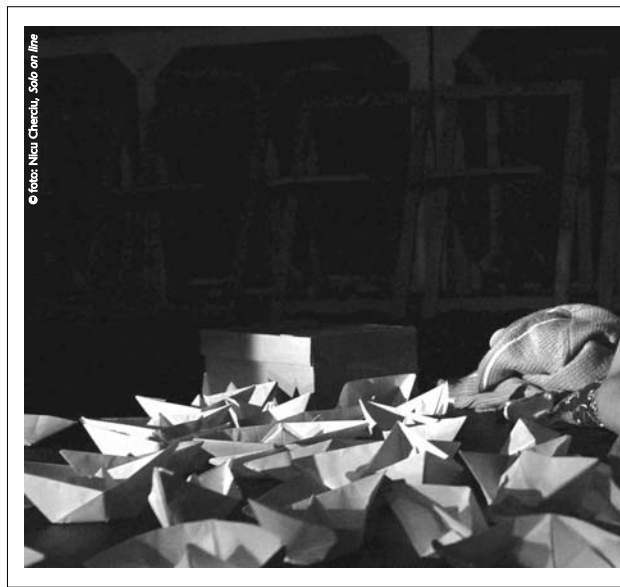
Contextul este unul foarte viu în ceea ce privește arta contemporană în general. Nu e vorba doar despre dans. Incluzând dansul în arta contemporană. Știu că, în acest moment, cel puțin în București și în orașele mai mari din România, se întâmplă foarte multe lucruri, se simte prezența unui suflu nou, a unui suflu al viului care face să se piardă, să se estompeze vechile sau tradiționale conflicte și vederi ideatice. Sigur că acest vii riscă să impună, la rândul său, ideologii și să se autoinstaleze ca unică posibilitate. E un fel de reflex românesc, după părerea mea, ori un reflex al unei culturi încă tinere.

achiziție. Iar eu vreau să particip cât mai mult la acest fenomen. Dacă înțelegem toate aceste aspecte, sînt șanse mari să ne și mișcăm într-o direcție pozitivă. Adică în sensul de a nu exclude, de a-l vedea și pe celălalt și de a pune valoare pe aspecte diferite. Există mai multe modalități de a pune valoare pe un act artistic. Și mi se pare că, contrar a ceea ce am spus mai devreme, cultura românească are această traumă sau, mai bine zis, această traumă de a se evalua în funcție de un ochi din afară, și nu neapărat în funcție de propria substanță. Iar aici cred că se văd semnele pozitive, cunosc oameni care știu să pretuiască lucrurile ce se întîmplă în țară, fie și pentru că îi auzi vorbind despre faptul că le place Bucureștiul și ce se întîmplă aici. Asta înseamnă deja că pui valoare pe un lucru. De aceea afirm că a pune valoare înseamnă să scapi de complexul că ești într-o cultură mică, că nu știi destul de bine engleză sau franceză, de parcă alții ar ști puțină română. Cumva, atitudinea asta ne obligă nu numai la un salt spre a fi buni și calitativi și consistenti, ci și la a pune valoare pe ce se întîmplă lângă noi. Primul pas este atenția pe care o acordăm, să observăm lucrurile și să vorbim despre ele. Cred că în ultima vreme se vorbește foarte mult despre lucrurile culturale, fără să mai folosim încadrarea de tipul „e bine, e rău”.

A existat un declanșator al acestei conștientizări și valorizări de piață?

Nu cred că putem vorbi despre un moment precis. Declanșatorul e reprezentat de un flux de idei, de un complex, de un metabolism, de un proces de schimb care se întîmplă la nivel cultural în Europa, așa că nu pot să arăt cu degetul un singur lucru. Dar cred că e și în spiritul vremii și sînt foarte mulți factori socio-antropoculturali care contribuie la asta. Pe de o parte, este vorba despre tot ce se întîmplă cu România, de procesul poziționării ei în Europa și în lume, cu toate transformările ce au loc. E în firea lucrurilor să se întîmple asta și nu cred că există cale de întoarcere.

Ce cred însă, aproape de piață, e că în România, la nivel artistic, nu avem o cultură a pieței sau acesta e un exercițiu încă în formare. N-aș putea să spun, de exemplu, că vreunul dintre noi se gîndește foarte pragmatic la spectacole, că banii sînt luați foarte în serios. Ar fi și prematur. Sînt doar cîțiva oameni din România care au reușit să intre în anumite cercuri internaționale și, implicit, în anumite circuite ale pieței în care se vînd și se cumpără spectacole, se vînd și se cumpără idei. Sînt cel puțin 50 de ani de practici culturale în Occident, în acest sens. Cred că noi sîntem abia la început, încă ne străduim să căutăm un model, nu am conștientizat cît valorează un spectacol. Și nu numai noi, creatorii, ci și auto-

© foto: Nicu Cherchi, Solo on line

ritățile. Drept dovadă, ne chinuim de ani de zile să punem valoare pe ceea ce face un dansator în cultura românească pentru a putea convinge ministerul să facă un Centru Național al Dansului.

S-a scris mult despre procesul tensionat de creare a acestui Centru. De ce se lucrează greu cu instituțiile românești?

De m-a deranjat pe mine foarte mult a fost ignoranța. E ca și cum ne luptăm cu fantome sau cu ceva ce nu există. Este ca Romtelemul: eu am așteptat 10 ani să mi se pună telefon acasă fără să am un interlocutor real. Nu aveam cui să mă adresez, era o instanță necunoscută, era ca un Dumnezeu atotputernic, dar neîntruchipat, de-a dreptul kafkian. Mă deranjează foarte tare cînd nu am cu cine să mă bat. Practic, ce am făcut noi a fost să forțăm ușa din față, să forțăm ușa mentalității, a atitudinii față de dansul contemporan. S-a forțat ușa și în ceea ce privește ideea de independență și practica de producție a spectacolelor.

Nu vreau să dezvolt, pentru că e un parcurs lung și dureros, dar cred că acesta sînt principalele lucruri în care s-a lovit cu forță. Consider totuși că ne-au ajutat foarte mult timpurile, vremurile.

Condiția de bază ca să forțezi ușa e să fii unit și să ai solidaritate. Din acest punct de vedere, nu știu să fi fost breaslă ca a noastră, care să fi dat dovadă de atîtă solidaritate și constanță în ceea ce cere. Ceea ce înseamnă că ajunsesse cuțitul la os.

Va deschide Centrul, ca organism unic și decisiv, o „piață” a dansului contemporan?

Centrul nu trebuie să își aroge, ca instituție publică, toate eșecurile sau responsabilitățile unei bresle. El poate să fie un declanșator, poate să dezvolte și alte puncte importante și puternice financiar, instituții sau operatori culturali care să cumpere spectacole, care să producă spectacole și care să găsească resurse și metode de a susține acest lucru. Cred că asta intră în misiunea Centrului, și nu așa cum s-ar putea înțelege, la prima vedere, că centrul are îndatorirea de a crea piața de dans contemporan. Sigur, prin singularitate, riscă să facă asta fără voia lui. Dar atîta vreme cît voi fi eu aici, voi încerca să nu se întîmple acest lucru și știu că, spunînd asta, sînt în asentimentul lui Mihai Mihalcea. Nu vrem să polarizăm activitatea și distribuția de spectacole doar în Centru și dansul contemporan să fie responsabilitatea Centrului de la A la Z.

Care e responsabilitatea pe care o ai ca director artistic și pe care o are Centrul față de ce se întîmplă acum în această zonă culturală, față de spectacole, de spectatori, de ideile lansate înspre afară?

Cultura e un serviciu public. Asta înseamnă că noi trăim în condiții încă de criză. E un pas mare că s-a făcut Centrul, dar, judecînd în ansamblu, unul atît de mic, pentru că pînă nu vor exista vreo 20 de „centre”, măcar încă 5 în următorii 6 ani, nu vom avea o stare normală. Fap-

© foto: Nicu Cherchi, Utarea

„Parte tare cînd mă bat”

cum și care e fundamental uman. Astfel, ține foarte mult de om, de calitățile lui administrative, de viziunea lui, de puterea lui de a pune în practică acest plan, de energie și de rezistență, fiindcă trebuie să rezisti mai mult timp ca lucrurile să capete o formă, o coerență. Nu e suficient un an ca să spui: „Gata!”.

Cînd ai început să conștientizezi că devii un nume?

Mă faci să mă gîndesc la faptul că acum nu-mi doresc neapărat să fiu un nume. O vreme, am renunțat să acord interviuri. Nu vreau promovare cu orice preț, dar sigur că am mers pe căile pe care le-am avut la îndemînă.

Însă, revenind la recunoaștere, a existat un moment care a marcat afirmarea?

Cred că spectacolul care m-a pus la locul meu este *Despre tine*. Sigur, spectacolul nu e singurul care a concurat la asta: din '90 și pînă nu demult, n-am spus „nu” nici unei colaborări, m-am aruncat înainte, în prăpastie la orice. Ca de exemplu: de la înființarea primului teatru privat, Teatrul „Unu” unde făceam antrenament cu actorii în fiecare dimineață – am făcut și un spectacol acolo –, unde l-am cunoscut pe Dragoș Galgoțiu și unde am învățat enorm de multe lucruri și acolo a fost primul meu spectacol de teatru-dans, *Du-te vino, trei dansuri* de Samuel Beckett. Faptul că am făcut film, că am dansat la expoziții de artă plastică, că am frecventat cluburi de jazz, unde făceam improvizatie de nu mă mai opream... Și mereu analizam. În cazul meu, lucrurile nu au fost niciodată oprite. Și faptul că am fost profesoră a fost important, faptul că am lucrat cu artiști plastici. Am luat premii ca dansator, alt aspect care a contat foarte mult. A fost o perioadă de multe căutări fără să știu, de fapt, că eu caut. Iar toate acestea au dus încet, încet la construirea unei personalități și a unei imagini pentru public. Dar sper să nu mă opresc din căutare. Ar însemna să fiu un om mort din punct de vedere artistic.

Iar acum nu-ți mai dorești să fii vizibilă din cauză că...?

Nu am un motiv anume. Cred că nu mai vreau să fiu vizibilă cu orice preț. De cînd m-am întors din Europa – călătorind și locuind în mai multe orașe –, atitudinea mea s-a schimbat. Am făcut *Solo on line* la Cluj și n-am chemat pe nimeni. A venit cine a vrut. Am fost foarte fericită cînd am văzut oameni venind, fiindcă ei veniseră pentru că au vrut ei, nu pentru că am trimis eu un comunicat de presă și i-am agreat. Nu refuz însă vizibilitatea și, culmea, fără să-mi doresc asta, fără să-mi propun să fiu vizibilă, am avut parte de cele mai bune cronici din viața mea – exceptîndu-le pe cele de la Londra pentru *Despre tine* – pentru *Solo on line*.

„NU-MI DORESC SĂ MĂ OPRESC ACUM”

„Ești într-o „complicitate artistică” de lungă durată cu regizorul Mihai Măniuțiu. Ați lucrat împreună pentru foarte multe spectacole. Cum a început colaborarea?”

De fapt, între noi s-a întîmplat o chimie bună: ne-am întîlnit și din nou pot să spun că am avut noroc. Experiențele teatrale, foarte diferite, pe care le-am trăit în apropierea lui Mihai Măniuțiu sînt de-a dreptul surprinzătoare. Acest tip de întîlnire este foarte rar... am început cu *Zoon Erotikon* după D.H. Lawrence, la Teatrul Bulandra, și de atunci am traversat multe feluri de experiențe. Ultima bucurie în acest sens este colaborarea la *Lubirea Fedrei* de Sarah Kane, la Teatrul din Arad. Prețuiesc foarte mult curajul artistic și onestitatea artistică a lui Mihai. De fiecare dată, la fiecare nouă colaborare învăț altceva, dar împrăpătez aceeași revelație: bucuria de a lucra împreună.

În momentul de față, activitatea ta o să se centreze pe activector artistic, pe Centru?

Vreau să mă ocup de asta atîta vreme cît am relaxarea să o fac. Adică atîta vreme cît o să-mi facă plăcere, cît o să văd că lucrurile se mișcă într-un sens bun, că la toate nivelurile comunicarea e foarte bună. Încerc să îmi asum poziția foarte serios, chiar mă cert uneori pe mine că n-am făcut bine, că n-am făcut destul. Dar voi face în așa fel încît să-mi rămînă suficient timp și pentru colaborări cu Mihai Măniuțiu, și pentru spectacolele mele. Pentru că, deși se spune că nu le poți face pe toate, faptul că nu am responsabilitatea maximă a acestui Centru îmi permite să pot avea și alte activități. Mai ales că nu-mi doresc să mă opresc acum, pentru că îmi face plăcere să dansez și mai vreau să dansez în acești cîțiva ani care urmează și în care

încă aș mai putea apărea pe scenă. Simt că am încă foarte multe idei, că aș vrea să fac spectacole.

Sînt cîteva dintre aceste idei în lucru?

Două: un spectacol despre proximitate, care e mai mult o instalație-experiment. Spectacolul pune problema balansului între aproape și departe. Se întîmplă că sînt trei personaje într-o cabină ca de telefon, timp de 60 de minute. De la asta pornesc. Lucrez cu trei oameni foarte frumoși, cu Istvan Teglas, pe care l-am descoperit astă iarnă la Gheorghieni, la cel mai mic teatru minoritar din țară – teatru despre care mulți nici nu știu că există, atît de ignoranți sîntem dincolo de buricul nostru –, unde a fost foarte frumos și unde am întîlnit oameni minunați de la care am învățat ce înseamnă să ai *self respect*. Istvan e un actor despre care cred că e mai degrabă dansator ca structură, un talent fenomenal corporal și care are un simț, o inteligență a mișcărilor fenomenale. Un alt interpret e Mihaela Dancs, pe jumătate ungueroaică sau pe fînd, nu știu exact cît, de care m-am îndrăgostit vînzînd-o în mai multe spectacole aici și care are o finețe corporală și o inteligență foarte rafinată și filtrată a fiecărui gest pe care îl face. Al treilea om participant e chiar scenografa, care se numește Jswuwsanauja Bagulz, e ungueroaică și studentă în anul terminal la scenografie și care, în afară de scenografia și se ocupă de obiectele scenice, a intrat în joc. Un alt proiect e *Mad About a Boy*, pe care o să-l fac la Teatrul Național din Cluj... Spectacolul e tot cu trei personaje, dacă nu chiar cu mai multe și are un scenariu interesant, fiindcă e bazat pe o carte care chiar așa se numește, *Mad About a Boy*... Dar mă opresc aici cu dezvăluirile, de teamă că o să mi se fure ideea.

tul că s-a înființat Centrul a fost un act de normalitate, dar nu e de ajuns. Nu se poate pune în circa Centrul tot ce nu s-a făcut pînă acum, tot ce e nevoie să se facă, de la legislație, asigurări sociale, reconversie profesională, pensii, pregătire profesională, specializare, producție de spectacol, atitudine estetică, cursuri pentru neprofesioniști și dezvoltare de public. Nu se pot duce toate acestea de către un singur organism, cu doi sau cu zece oameni în componență. În alte țări, companiile și centrele coregrafice care s-au format acum 16 ani în jurul unui coregraf încep să se dizolve. Uneori, chiar coregrafii respectivi vor să le dizolve, pentru că ele devin lucruri moarte, necirculate, fără dialog. Atunci, funcția Centrului se schimbă: trebuie să fie un spațiu care face posibil ca lucrurile să se întîmple și să servească publicul. Sigur, există niște criterii calitative pe care ni le-am dori, dar mai întîi trebuie să faci loc producției ca să ai de unde alege. Indiferent de gustul meu sau al lui Mihai Mihalcea, spectacolele trebuie să fie programate ca publicul să aibă acces. Nu aș vrea să intrăm în falsă impresie că la Centru se promovează numai anumite lucruri. M-ai întrebă mai devreme de context, ei bine, cred că se întîmplă ca în această perioadă să existe un interes mai mare în universul tinerilor coregrafi către un anume fel de a face spectacole.

Se conturează o direcție?

Nu, tocmai asta e problema, că nu o direcție. E haotic. Problema e a încrederii

pe care ar trebui să și-o acorde fiecare creator în parte. Practic, din ce se formează cultura coregrafică? Din repere, din modele...

Aici intervine și problema originalității.

Da, e și problema neîncrederii în propriul univers, în propriul fel de a face, în propriile idei pe care trebuie să le realizezi.

E o afirmație exagerată aceea că, în dorința de a ne alinia la standarde, tindem să copiem?

Zic că e prea mult. Cred că e mai degrabă o influență, decît o copie. O influență care trebuie să-și trăiască viața, mai ales în cazul tinerilor. În fond, ei trebuie să experimenteze. Însă, pericolul pe care-l văd e acela de a crea o ideologie din acest lucru, de a ne forma un gust pe o platformă atît de superficială, fără să avem fundamentul, cunoștințele care ne-ar face să punem valoare și pe lucruri făcute altfel, chiar dacă ele nu corespund gustului nostru. Cred că asta e planul meu de acțiune pentru viitor și pe astfel de aspecte aș insista, căci dacă e ceva în care cred, ca om în primul rînd, e în refuzul acestei comenzi unice, a gîndului unic.

Dar depinde reușita unei astfel de acțiuni de o singură viziune?

Depinde de om, de echipă. Fiecare loc capătă culoarea și amprenta oamenilor care sînt în el. Pentru că arta spectacolului e un lucru care se întîmplă aici și a-

© foto: Auron Balazs

LECTURI ÎNTRERUPTÉ

Doris MIRONESCU

Arta criticii și nomenclatorul meseriilor

Despre critica literară se poate spune, cu toată dragostea, că e o întreprindere caducă*. Dacă nu din alte motive, măcar din cauza faptului că nu are un limbaj al ei propriu. Vocabularul criticii este unul impropriu, prea metaforic, denominativ, fugos. Când e vorba să-și explicitizeze metaforele, ea dă la iveală noi metafore și se pierde astfel într-o veșnică mișcare centrifugă. Logodnică de-a pururi, soție niciodată, nu?

Dorind să-și construiască un limbaj doar al ei, critica produce o serie de metafore insuficient abstractizate, pline de gustul și parfumul debaralelor străine din care au fost scoase. Ea împrumută rangul și ideile altor cîmpuri ale cunoașterii, așa cum, după spusa misoginului de Schopenhauer, femeia împrumută rangul bărbatului prin căsătorie. Există metafore textile și metafore vinătoarești, metafore medicale, metafore mine-reșți și altele. S-a vorbit de „critica prășitoare” a lui Al. Piru și de temenicia inginerescă de „construcător” a lui Eugen Simion. Unele dintre metaforele de mare efect ale criticii de azi și dintotdeauna pot fi grupate pe categorii tematice, inspirate de variate domenii ale cunoașterii, sugestive pentru inspirația fluctuantă care guvernează „arta criticii”.

La mare cinste sînt peste tot metaforele împrumutate de la facultatea de Textile și Pielărie. „Firul epic”, de pildă, pe care îl observăm mereu strecurîndu-se în diferite locuri în discuția textelor în proză, ba uneori și a celor în versuri. Există întotdeauna unul sau mai multe fire epice, în funcție de cît de postmodern e romanul, chiar dacă uneori epicul e redus la aproape zero. În orice caz, structura e mereu dublată de o textură. Întreaga vogă „șaptezecistă” a textualismului de inspirație barthesiană, de care la noi suferă încă un critic ilustru precum Marin Mincu, se bazează pe o aproximație etimologică, speculînd ambiguitatea text-teșătură. Astfel, orice text este o țesătură de semnificații, un bun autor

postmodern fiind comparabil cu o mare filatură.

Nu mic este domeniul de aplicație al metaforelor venite de la facultatea de Construcții. Ideea de structură, pe care se bazează o mare parte a studiului literaturii, de aici vine. Scheletul operei, de care mai vorbesc unii atunci cînd vor să sugereze că ochelarii lor analitici posedă raze X, este neapărat unul metalic. Pe acest schelet, autorul „edifică”, „construiește”, „zidește” sau toarnă betonul unei noi realități ficționale. O realitate de șantier, brăzdată de „tranșeele ficțiunii”. Nu întîmplător, Perpetuus numește fragmentele eminesciene „Exerciții & moloz”. E natural ca, în urma muncii arhitecturii și a salahoriei pe șantierul operei, să rămîna și destul moloz.

Metaforele medicale sînt rezerva-te criticii de întîmpinare. Bisturiul criticului taie adînc în carnea textului, sperînd să-l vindece de bolile sale încă neconștientizate. El identifică „grefele textuale” neconvingătoare, retează scurt firele care-l leagă pe autor de tradiția de la care se revendică. De obicei, el lucrează „cu mânuși”, ca într-un laborator (imagine adesea asociată muncii de șlefuire a literaturii „la masa lui de brad”). Dacă ține să fie mai radical, criticul are toate asociații muncii de șlefuire a literaturii „la masa lui de brad”). Dacă ține să fie mai radical, criticul are toate asociații muncii de șlefuire a literaturii „la masa lui de brad”).

Metaforele agricole, campestre propagă o viziune sămănătoristă și pacifică. Poezia sădește în sufletul cititorilor sentimente perene, iar critica plivește buruienile de pe cîmpul literar.

...Și, cu miinile suflecate, însuși teoreticianul literar se aventurează în pădurea narativă, la tăiat de copaci.

* Drept dovadă pentru caracterul invariabil hibrid al limbajului criticii literare oferit iubitului cititor chiar această frază: critica este nu doar o „întreprindere”, ceea ce ne amintește lejer de „fabrici și uzine”, dar mai e și „caducă”, ține deci și de regnul vegetal.

Operațiunea Colgate, în variantă postcolonială

Cunoști acest tip de discurs... Îl știi de la amicul Rushdie, l-ai învățat de la E.M. Forster, mai nou ci-tești Hari Kunzru sau Kiran Desai. Oricîtă originalitate ar zăcea în scriitorul aservit acestui tip de scriitură, există stileme inconfundabile ce-l aruncă direct în regimul postcolonialist. Cît despre originalitate, lectura lui Zadie Smith trece de la a te uimi profund, pe zeci de pagini, la a te instala confortabil într-o lume pe care o cunoști deja de ani buni de lectură.

Bogdan-Alexandru Stănescu

Dinți albi e o carte cu afit mai uimitoare cu cît, țineți-vă bine, reprezintă debutul scriitoarei. Un debut de aproape 600 de pagini, lipsit de stingăci, de scăr-pări, cu o construcție romanească perfectă.

Un discurs superb asupra dezrădăcării, asupra imigrării, fizice și spirituale, asupra a ceea ce Kiran Desai numește *The inheritance of loss*.

Așadar, ce spune poetul: trei familii, aparent fără nici o legătură, unite însă prin hotărîrile unui Dumnezeu plin de rahat – un bengal, hotărît a se trage din „celebru” Mangal Pande, cel care a declanșat răscoala prematură împotriva Coroanei. Problema e că părerile sînt împărțite și aici: gurile rele (și britanice) susțin că eroul național indian ar fi fost cam drogat/ beat în momentul răscoalei, că ar fi declanșat mișcarea printr-o acțiune plină de lașitate (ar fi încercat să omoare un ofițer britanic care-i arăta imperiului spate).

Al doilea cap de familie, Archie Jones, aparent un timpit, este personajul care susține frame-ul narativ: romanul debutează cu tentativa sa de suicid, împiedicată de intervenția divină întrupată în persoana măcelarului Mo Hussein-Ishamel (care nu poate îngădui gazarea cu aspiratorul stricat Hoover ce exhalează gazele în mașină, tocmai pentru că se află în așteptarea unui transport de cărnuri), și se „încheie cu un final deschis”, cînd Archie este/ sau nu ucis accidental.

Cei doi se cunosc în finalul războiului, cînd servesc sub steagul Majestații sale: blocați cu tot cu mărețul tanc Churchill în Bulgaria, au parte de un incident ce le va schimba viața. Lipsiți de orice comunicare cu exteriorul, experimentează paradisurile artificiale (morfină) într-o biserică părăsită, după care pun mîna pe un doctor francez aservit idealului de eugenie ariană: aici se află unul dintre punctele de fugă ale romanului. Indianul Samad, intoxicat

cu morfina, încearcă să dejoace mîna de zaruri a unui Dumnezeu hotărît să-i a-nuleze eroismul bovaric: uciderea doctorului francez ar anula în plan simbolic mîna sa stîngă paralizată, faptul că nu se poate afla pe cer, bombardînd Dresda, de exemplu... Numai că această crimă ritualică nu poate fi înfăptuită decît de către Archibald-cel-fără-de-însușiri, englezul mocofan, lipsit de contur, miros, inteligență ori curaj. O împușcătură răsună în noapte, iar Samad trăiește pentru aproape tot restul vieții crezînd că i-a dăruit prietenului său demnitatea de bărbat. I-a dăruit strălucirea dinților albi.

Irie, purtătorul de cuvînt al scriitoarei

Zadie Smith joacă totul pe cartea „drift-ing-ului” temporal, creînd iluzia faptului că descurcă ițele ratărilor, nevrozelor, obsesiilor celor doi bărbați.

Vorbeam la început despre tentativa de suicid a lui Archibald: șansa care i se oferă se va materializa într-o nouă căsnicie, cu jamaicana Clara, cea lipsită de dinții din față (lipsă pe care o maschează – așa cum fac toate personajele acestei cărți – cu o proteză). Fostă membră a Martorilor lui Ichova, superbă jamaicană îi toarnă lui Archie o fetiță, pe Irie (în care ghicim purtătorul de cuvînt al scriitoarei).

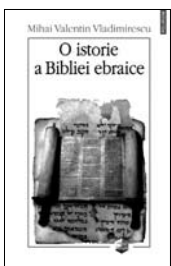
În partea cealaltă, Samad se căsătorește cu miniona Alsana, ce va da naștere gemenilor Magid și Millat. Primul, trimis de tată în Bangladesh pentru a crește în spiritul adevăratei religii și al respectului față de tradiție, se va transforma într-un englez get-beget, pe cînd al doilea, golan încă din copilărie, va deveni un fundamentalist militant, un drog gata oricînd să o pună de-un atentat.

Intervene, în momentul relativei maturizării a copiilor, cea de-a treia familie: Chalfenii, înșurubați cu pasiune în spiritul

» Foto: CAMERA PRESS / Eamonn McCabe

SEMNAL

Mihai Valentin Vladimirescu, *O istorie a Bibliiei ebraice*, prefațat de Adrian Schenker, colecția „Plural. Religie”, Editura Polirom, 224 de pagini, 19,95 RON

Biblia ebraică a suscit de-a lungul timpului vii dispute legate de apariția și transmiterea textului sacru. Au circulat diverse teorii, de la cea a inspirației totale a Scripturii, potrivit căreia Dumnezeu le-a sugerat scriitorilor biblici chiar și semnele vocale ale alfabetului ebraic, pînă la cea care consideră Biblia o lucrare lipsită de inspirație divină. Depășind aceste extreme, cercetătorii biblici, teologi și filologi, au arătat că Scrierea Sfîntă este rezultatul unor eforturi de generații de a consemna și transmite cît mai fidel cuvîntul revelat al lui Dumnezeu. Originile textului ebraic, diferența dintre canonul ebraic și cel biblic creștin al Vechiului Testament, apariția textului masoretic, păstrarea textului biblic în manuscrise și în principalele editii moderne ale Bibliiei ebraice sînt temele abordate în acest volum referențial att pentru studiile biblice, cît și pentru cele de filologie clasică din țara noastră.

Bogdan Ghiu, *(Poemul din carton) Urme de distrugere pe Marte* (conține CD), colecția „Poezie”, Editura Cartea Românească, 160 de pagini, 19,95 RON

„Se poate spune că Bogdan Ghiu realizează unul dintre dezideratele majore ale programului generației sale, al reinvestirii ontologice a poeziei. Ceva de caligrafie, de calcul și ingeniozitate manieristă, produsul, artefactul unui meșteșugar capabil să savureze, cînd cu delicii, cînd cu o mare melancolie, acest regim claustral din perspectiva cărui, printre grăti de rînduri scrise, se vad tot rînduri scrise. Un sentiment prevalent al modestiei actului poetic: recunoașterea a faptului că literatura nu poate pretinde să fie altceva decît este. Adică o lume sui-generis, lume scrisă, de hirtie, litere și cerneală, cu limitele și vulnerabilitățile ei, în stare doar să aproximeze (sau, mai curînd, să simuleze).” (Ion Pop)

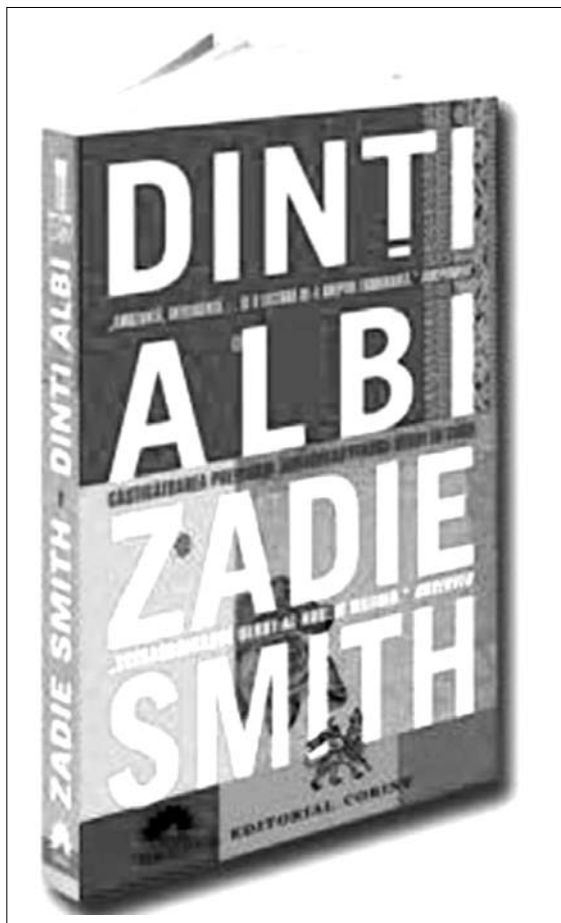
clasei de mijloc, familie de evrei (pe jumătate) care se închină la canapeaua domnului Freud, care pune „suflet” în salvarea celor trei copii de imigranți, reușind să distrugă definitiv legăturile firave ce uneau familiile. Romanul se încheie cu un atentat eșuat împotriva tatălui Chelfen, cel ce experimenta pe Șoa-recele Viitorului, căutînd, printre altele, *the cure for cancer*.

Smith coboară în trecutul personal al fiecărui personaj

Mă opresc aici din povești pentru că îmi dau seama de faptul că nu voi putea acoperi în acest spațiu ceea ce oferă Zadie Smith în 600 de pagini. Meditația ei ironică asupra trecutului, asupra rădăcinilor cariate ale acestor dinți albi mi-a amintit în mod zguduitor de un alt roman care a concurat la Booker în 2005: *Simbătă*, al lui McEwan. Acolo, protagonistul romanului, obsedat de fragilitatea unei lumi în care un atac terorist poate pune capăt vieții oricui, este la un pas de moarte în urma unei ciondăneli cu niște băieți de cartier. Rădăcinile răului sînt găsite la el în genetică, în ereditate. La fel, Zadie Smith coboară în timp, în trecutul personal al fiecărui personaj, la confluența dintre istoria mică (o iubire, un viol semi-acceptat, refuzul de a împușca un om în război) și cea mare (cutremure, iminenta venire a Apocalipsei, Marele Război etc.), confluență ce dă naștere unor obsesii de neanulat, unor nevroze nevindecabile. Sau, după cum spune Irie, în izbucnirea ei din finalul cărții, în apologia făcută de ea vieții simple, necotroptite de umbrele trecutului, a dinților necariați:

„Ce existență pașnică. Ce bucurie trebuie să fie viața lor. Deschid o ușă și dincolo de ea nu au decît o baie sau un salon. Numai spații neutre. Și nu labirintul asta nesfîrșit de camere prezente și camere trecute și lucrurile care s-au spus în ele cu ani în urmă și peste tot numai vechile rahaturi istorice ale tuturor. Ei nu fac întruina greșeli. Ei nu dau întruina aceleași rahaturi. Nu dau reprezentanți publice de furie în mijloacele de transport în comun. Sincer, oamenii din ăștia chiar există. Credeți-mă.”

Leția pe care o dă această minunată domnișoară Smith, tobă de carte printre altele (se simte foarte fin în scriitura ei intertextualitatea practică fără pedanterie, se simt atît școala realismului/romantismului englez, cît și a existențialismului francez) e cutremurătoare. Nu pot fi de acord cu prezentarea editurii,

» Zadie Smith, *Dinți albi*, traducere de Alina Scurtu, Editura Leda, 2006

care o scoate drept „carte amuzantă”. Dumnezeu, atunci și camerele de gaze sînt amuzante.

Zadie Smith reușește ceea ce ratase Rushdie în *Fury*: să aducă complexe imigrantului pe canavaua metropolei moderne. Și, dacă tot a venit vorba despre Rushdie, un cuvînt către traducătoare: doamnă, versuri scriu eu, scrieți dumneavoastră, însă cînd vine vorba despre otrava turnată de Dumnezeu sau de Sheitan în urechea Profetului, haideti

să le numim *Versete. Satanice*. Mă refer la nota închinată romanului lui Rushdie.

Dinți albi este, poate, unul dintre cele mai bune debuturi ale ultimilor ani, un roman total, lipsit de prejudecăți, de teamă, de mînie sau de autocenzură. E o carte care are curajul să tragă în afara gingiile lumii în care trăim, pentru a ne arăta că migrenele fundamentalismului de orice fel au rădăcini adînci, se trag din cartile istoriei.

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Omleta paradisului

Îngrămădirea cărților în teancuri halandala, pe birou, pe scaune, pe podele, printre vrafuri de rochii tulburător parfumate, părăsite acum... în vase foarte largi, desfoliate-n cristalin străveziu, pe patul infinit, sub pat, peste cești trăinice de teracotă, pline cu zațul uscat al vechilor, nostalgice-lor cafele, pe pervazul interior al geamurilor (crescînd sau scăzînd lumina, din capriciu, după grosimea, lungimea și lățimea tomurilor extrase, în amiezile orbitoare; sau, dimpotrivă, citind, în zilele ploioase, unul anume, ca să ai sticla ferestrei mai ochioasă, mai ga-leș străbătută de înserearea ce începe – ca în poemele lui Mircea Ivănescu – de dimineată); răs-pîndirea lor pretutindeni, într-o leneșă nepăsare și ușor-tragic neputință de a stabili (dar s-ar ajunge cu adevărat la o „ordine” între cărți?), de a fixa un loc definitiv fiecărui volum; aruncarea ner-voasă a unui tom ce trebuie apoi căutat cu lunile, cu anii... fiindcă și cărțile-s sensibile, se supără, se ascund, nu suportă antipatia cititorului, sînt și perfide, răzbunătoare, au viclenii de femeie depravată, te determină să suferi, să regreti, să oftezi mereu cu gîndul la ele; răvășirea febrilă a desigurilor livrești, înfierbînt de dorința de a lua în brațe, așa, pe nepusă masă, pe Anna Karenina, să zicem, sau pe Odette de Crécy, sau pe Eula, sau pe învolburată Nastasia Filippovna, sau... chiar pe Lolita!; în sfîrșit, multe, prea multe, imposibil de enumerat motive... duc la întîlniri delicioase, apropiieri de coperti pe care îți scapă, ca pe un chibrit cu fosfor otrăvitor, fără să bănuie cu o secundă înainte ce vei păți, sufletul dedulcit la lecturi întortocheate! Te încapăținezi tenace să dai de *Lumea animalelor* lui Brehm (cărțoi impozant însă, iată!, brusc volatilizat în mușuroaiele păgu-

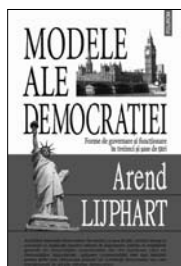
boase ale încăperii tale de baștină, de mlaștină...), zărești în schimb o enciclopedie ilustrată, tot *Lumea animalelor* numindu-se, pătrătoasă, a lui David Burnie... Mina îți alunecă, aparent distrată, pe *Eseul englez (vol II. De la Lamb la Huxley)*, îl deschizi absolut la întîmplare... a! e pagina 305, citești *Cum se prepară o omletă (How to Make an Omelette)* din cauză că observi niște sublinieri de acum cîțiva ani: „...două ouă de mesean rămîne regula de aur a Omletei... Acel țînut e împărăția unde înflorește *Tortilla*: omleta cu cartofi, uscată precum talpa unui papuc. Avem apoi omleta simplă, țărănească, foarte succulentă... Există apoi niște rude, un fel de verișoare de gradul doi, cum ar fi de pildă omleta cu marmeladă, omleta cu rom, omleta flambată, omleta cu roșii, îngrozitoarea omletă cu sos, minunata omletă cu brînză care, à propos, nu trebuie preparată cu parmezan, ci cu brînză veche și uscată de Gruyère... Apoi este omleta fără nume... Această omletă se prepară – oh, de cînd aștepti această clipă – se prepară zic într-o tîgaie mare fie imprumutată, fie șterpelită de la ferma cea mai apropiată; în ea se topește untul, imprumutat sau șterpelit... se sparg ouăle imprumutate sau șterpelite la rîndul lor; apoi se scotocește în raniță după nițică sare, iar ceapa se culege proaspătă de pe cîmp... Și se înfulecă cu poftă – direct din tîgaie, căci doar așa îi simți gustul. Omleta superlativă este aceea din excursii, sau de la manevrele de cătănie, omleta în strunga munte-lui sau pe șes întins, deschis și gol, după căderea nopții... O astfel de omletă poate fi pe drept cuvînt numită O.P., adică: Omleta paradisului”. Ce-aș mai putea adăuga? Savoarea e desăvîrșită...

SEMNAL

José Antonio Marina, *Inteligența eșuată. Teoria și practica prostiei*, traducere din limba spaniolă de Cristina Sava și Rafael Piset, colecția „Plural M”, Editura Polirom, 208 pagini, 19.95 RON

Așa cum există o teorie a inteligenței umane, la fel de bine ar putea lua naștere și o teorie a prostiei. Pornind de la această premisă, José Antonio Marina realizează o abordare originală și atractivă a prostiei. Eșecul inteligenței, așa cum numește eufemistic Marina prostia, explică unele dintre fenomenele cele mai dramatice ale istoriei recente, printre care ororile naziste și comuniste. Însă efectele prostiei nu se resimt doar pe plan politic și social, acestea continuă să provoace eșecuri și în planul individual, în cel cotidian al cunoașterii, al vouinei ori afectiv. Date fiind răspîndirea ei și rîul pe care îl generează, prostia este o amenințare pentru specia umană, crede autorul, iar între primele măsuri de apărare se află dezvoltarea cauzelor și a mecanismelor ei.

Arend Lijphart, *Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de țări*, traducere din limba engleză de Cătălin Constantinescu, prefață la ediția în limba română de Lucian-Dumitru Dirdală, colecția „Opus. Științe politice”, Editura Polirom, 320 de pagini, 22.95 RON

Arend Lijphart, personalitate marcantă a teoriei politice contemporane, își proiectează demersul analitic pe trei axe de investigație: teoria democratică, analiza instituțională și politica în perspectivă comparativă, reunite într-o abordare cuprinzătoare și persuasivă. Selectînd practici și reguli relevante în cazul celor treizeci și șase de democrații, concepte teoretice, puncte de vedere controversate, factori potențiali și influențele lor, „modele” și „actori” de pe scena politică internațională, Lijphart pune la dispoziția specialiștilor în domeniu un set de date fundamentale, în măsură să servească drept punct de plecare pentru alte cercetări și studii în aceeași direcție.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Prins în blues

— Auzi, mă întreabă deunăzi un amic, a cărui manie este să catalogheze, pe genuri și multe sub-genuri, muzica metodic ascultată? — Baicea ăsta ce este: rocker? bluesman? jazzman? Că parcă amestecă stilurile și-mi încarcă baza de date...

Boxele prăfuite, marca Jazz, made by Tehnoton 1989, reversă un *Blues la prima vedere* (dar nu pentru întâia dată), din albumul *Prins în trafic*, al chitaristului care își etala în 1999, descătușat & solitar, imensul talent și infinita-i modestie. În camera ticsită de cărți, reviste, discuri, casete, benzi ORWO tot mai rar rulate pe magnetofonul Rostov, achiziționat cu spăgă & intervenții la „ministrul comerțului județean” de odinioară, reșoul imprăstie căldura-i violentă, înșoșind aerul impregnat de aburii tescovinei, recent extrasă pe țeava alambicului. E poa- te ultima, de la anul să vezi că ne împiedică UE-dioții să facem... — Păi, atunci pornim revoluția adevărată! — replică amical, retrăind, deja ritual în decembrie, amintirea „rivaliției” ce i-a spart căsnicia. (De fapt, știe și el, s-au poticnit la primul prag, cel de un an, unde multe cupluri se trezesc, realizând pripeala...)

Cine iubește și lasă curge ca o ploaie de napalm, ca un viscol de noiembrie, precum acela din 1986, când amicul și-a cunoscut viitoarea fostă soție, în școala de țară unde amindoi își efectuau anii de stagiatură ca profesori, unul sperând la o catedră orașenească (a și văzut-o; ba, re-căsătorindu-se cu atenție, a obținut mai mult chiar), celălalt vișind la un conac rural, și-un fel de boiere încă-n prozele rusești... (Iubite

» **George Baicea își tratează chitara ca pe-o iubită scoasă din izbă și noroi. Nu de puține ori el se „dedă” la meticuloase și migăloase restaurări de instrumente, cu pasiunea și competența unui lutier cremonez din veacul al XVIII-lea. Iar când îl „apucă damblaua” să cînte, în vreun concert deloc simandicos, nu are limită în exprimare!**

nu numai de maestrul Emil Brumarul)

George Baicea își tratează chitara ca pe-o iubită scoasă din izbă și noroi. Nu de puține ori el se „dedă” la meticuloase și migăloase restaurări de instrumente, cu pasiunea și competența unui lutier cremonez din veacul al XVIII-lea. Iar când îl „apucă damblaua” să cînte, în vreun concert deloc simandicos, nu are limită în exprimare! De aceea cred că partea cea mai valoroasă a muzicii lui este ceea ce încă n-a editat pe disc, și anume concertele! Baicea face parte din categoria muzicienilor care trăiesc bine în familie și complet pe scenă. Din genul acesta de artiști, nu studioul scoate, cum se zice, untul! Ci mica scenă de club, alături cu prieteni și cunoscuți, fum de țigări și bere ieftină, femeii trecute de primul avort și bărbați încă suferinzi la al treilea divorț, cu patroni gata să dea faliment, mîndri că au finanțat mini-festival de blues, cu familiști de cursă lungă scăpați la fîntina casei fără felinar roșu, toți strîniți de miri de unde și vrăjiți de sunetul distilat fără scăzămînt.

Varianta extinsă *Cine iubește și lasă* îl face pe amicul meu să plutească mai sus decît piesa intitulată chiar *Atunci cînd plutesc*. — E ca anul meu de căsnicie! — spune, și toarnă alt pahar pe lingă murăturile insașiabile: gogonele, hrean, castraveci și țelină. Copnopida o refuză, amintindu-i de „fosta”, gogoșari n-a găsit. A împlinit nu demult 45 de ani, e un tip sportiv, deși greutatea și alura indică pescarul, iar ochelarii de vedere, cu lentile fumurii, păcălesc asupra ocupației. Se tunde scurt, ca să-și mascheze începutul de calviție. Fumează uneori trabuc, imaginîndu-se în — explicabil! — Cuba. La fereastra casei a sădit chiar o trestie, cică provenită din insula lui Fidel, unde nici unul dintre noi doi n-o să ajungă vreodată...

— Baicea e bluesman! — răspund, cu siguranța publicistului ameit de băutură, nu de box-office. — Da, zice amicul, *Blues la prima vedere* este cea mai reușită piesă de gen, de la noi... — Nu acolo e „dovada”, ci-n piesa dinainte — „Acasă la mine”... cînd soția zice: „Hai, George, la masă!”, el răspunde: „Imediat!”. Crezi că așa face un rocker? Țăla nici înșurat n-ar fi... — Țăla putem să fim eu... — suride, ambiguu, amical, și mai toarnă un pahar...

Corp autist/ corp deschis (1)

Cînd o mișcare cotidiană devine spectacol? Ce ne determină să putem vorbi profesionist despre un spectacol de dans contemporan, și nu doar despre un simplu exercițiu de încălzire? În funcție de ce criterii punem eticheta de spectacol unor gesturi care ne par atît de la îndemînă și care, de multe ori, sînt absolut întîmplătoare?

Dansul contemporan liberalizează corpul. Hibernării clasice, dansul contemporan îi dă trezirea. Corpul trece de granița virtuozității impuse. Nu mai trebuie să fie corp athletic, corp la patru ace, corp de *Grădina Zoologică* la care să te uiti ca la un exemplar rar. E aruncat pe piața consumului de mișcări imperfecte, obișnuite, necanonice. În dansul contemporan se poate aproape orice: se poate să nu te miști, se poate să alergi, se poate să stai de vorbă relaxat pe scenă. Cu o singură condiție: acest orice trebuie să aibă o relevanță, trebuie să te ducă undeva. Altfel, corpul liber și-a cîștigat inutul dezinhibarea, pentru că nu știe ce poate face cu ea și ajunge să o folosească formal. Și cînd libertatea devine anarhie, cînd vezi că arbitrarul ajunge să se numească spectacol de dans contempon-

» **Still Lives trasează o hartă urbană în care se amestecă percepții sociale și transformări mentale. Still Lives duce privirea comentatorilor fotografiei spre istoriile lor personale. Fotografia e un context de subiectivizare. Ce privesc mă privește în mod direct.**

DANS 100%

Mihaela MICHAILOV

ran, cînd nu există un concept clar articular, atunci începi să ai anumite rețineri perfect motivate și să te întrebi: ce e ceea ce vîd? Corpul autist se închide într-un discurs la care nu poate avea acces decît el însuși, discurs suficient lui și în același timp insuficient pentru a se putea numi spectacol. Corpul autist este un corp necomunicativ.

La capitolul spectacole asumate și inteligent concepute, pe care le-am văzut anul acesta la CNDB, poate intra *Still Lives*, realizat de Frédéric Gies, Manuel Pelmuș, Bruno Pocheron, Isabelle Schad.

Corpurile reiau dinamica orașului din fotografie

Performance-ul aduce în prim-plan trei straturi de imagini intercalate. Fotografia lui Jeff Wall, *The Stumbling Block*, părerile — redat pe ecran — ale celor intervievați pe stradă, care comentează fotografia, și prezența efectivă pe scenă a performerilor strîni în grupuri compacte sau avînd propriul lor parcurs de mișcare individuală. *Still Lives* trasează o hartă urbană în care se amestecă percepții sociale și transformări mentale. *Still Lives* duce privirea comentatorilor fotografiei spre istoriile lor personale. Fotografia e un context de subiectivizare. *Ce privesc mă privește în mod direct*. Acești privitori sînt martorii prezentului

maleabil. Corpurile performerilor, care se mișcă în fața ochilor noștri exact ca un roi năucitor sau incremenesc statuar, reiau dinamica orașului din fotografie și pe cea a interogațiilor de zi cu zi. *Cotidianii urbani* se uită la o imagine și comentează orașul subiectiv, lumea din cartierul minții. Fotografia lui Jeff Wall, *The Stumbling Block*, a fost start-ul proiectului *stradal* pe care cei patru coreografi l-au structurat exact acolo unde orașul se vede cel mai bine: pe asfalt, în mijlocul trecătorilor-martori ai transformărilor urbane. În *Still Lives*, performeri „îngheață” în fotografe, rămîn ne-mișcați ca niște statui din centrul orașului sau cad asemenea unor cărămizi.

Preview conceput de Manuel Pelmuș este performance-ul dilemelor corporale. Preview este un test-grilă despre fața ascunsă a prezenței. Pelmuș se așază pe scaun în întineri și vorbește despre el, despre ideea spectacolului, mișcarea definită în *Enciclopedia Britannica*, despre de ce-uri. Ce înseamnă să fii prezent în spațiu? Ce înseamnă să te legitimezi printr-o absență cu *mini, picioare și glas*, care te stimulează să-i dai conținut? La corpul lui Pelmuș nu ai acces decît prin laboratorul tău de percepții. Performerul te obligă să-ți activezi atenția imaginativă. Care e legătura dintre corpul văzut, tangibil, perceptibil la prima mînă și corpul care se sustrage privirii și te lasă să-l recompu din bucăți de mișcare nevăzută? Dacă nu te vezi, nu ești? Pelmuș mizează pe *privirea orarbă*, pe privirea care fără să vadă la propriu ajunge să vadă exersîndu-și pupila minții. A înțelege ce face Pelmuș înseamnă a înțelege unde se oprește reprezentarea obișnuită a corpului.

Pelmuș nu se vede, dar este.

Filme cu aer cald

E primul text din „Supliment” care apare în acest an. (Oare de ce n-am cerut să mi se dea liber de ziua mea?!). Of! Despre ce să scriu? De fapt, e mai mult de o săptămână pînă la Crăciun acum, cînd scriu, și gîndul la cele cîteva zile libere biruie abnegația pentru articolele care trebuie date în avans. M-am hotărît: o dare de seamă despre filmele văzute în ultima vreme e cea mai nimerită.

Încep cu *The Queen*, filmul lui Stephen Frears din acest an, cu nominalizări la Globurile de Aur, premiat recent și de criticii din Los Angeles și New York. Cu toată dificultatea de a înțelege perfect engleza britanică, filmul mi-a plăcut, deși nu mi se pare o capodoperă. Oare pentru că moartea prințesei Diana și monarhia britanică nu se numără printre hobby-urile mele? Scenariul lui Peter Morgan are însă o anumită eleganță în a aborda un moment din istoria contemporană, intens mediatizat, fără să-l umfle și mai mult. Mi-era teamă că în secvența în care prințul Charles ajunge la morga spitalului parizian o să avem chiar și imagini cu vreun manechin desfigurat „pozînd” pe post de Diana. Filmul respectă însă și moartea acesteia, și eleganța unui scenariu care spune mai multe prin spațiile lui goale și prin tăcerile personajelor. „Practic”, povestea e destul de săracă. Filmul începe pe 2 mai 1997, cînd se instalează guvernul laburist condus de Tony Blair, și ia sfîrșit cîteva luni mai tîrziu, după înmormîntarea lui Lady Di. În esență, filmul se concentrează pe relația dintre regina Elisabeta și Tony Blair, dintre reprezentanța rigidă, dar corectă a tradiției, și elementul inovator, mult mai sensibil la umorile opiniei publice. Prefer să nu mă leg de politică, nici nu m-aș pricepe, și să remarc doar că Tony Blair recunoaște fi-

nalmente corectitudinea și prestanța casei de Windsor. Comparativ cu latura politică sau cu cea de satiră – un amestec inedit de decență și de insolentă – a Marii Britanii de azi, filmul mi se pare mult mai interesant ca scriitură, ca modalitate de a construi o poveste ca pe un desen, din tușe aplicate cînd și unde trebuie.

Marie-Antoinette, unul dintre cele mai neobișnuite filme ale anului

Un alt succes al momentului, *An Inconvenient Truth* de Davis Guggenheim, este de fapt filmul lui Al Gore. Fostul și viitorul probabil candidat la postul de președinte al Statelor Unite e vedeta, el făcînd din acest documentar o lecție de ecologie. Filmul e și el elegant, dar în alt fel decît *The Queen*, chiar dacă e cumințe ca stilistică și nu revoluționează genul. Dar reușește să-și transmită clar mesajul și să aibă efect, un exemplu personal fiind că a mobilizat-o și pe muta din mine, care de obicei nu vorbește despre filme. Al Gore, care a studiat științific, încă din tinerețe, problemele încălzirii globale, se află mai tot timpul într-o sală și își ține predica în fața publicului și a unui mare ecran. Nu e melodrama-

FILM

Iulia BLAGA

tic, nu face un one-man-show (el e oricum simpatic și echilibrat), vine cu cifre și – mai convingător – cu grafice care demonstrează ravagiile aduse de industrializarea mediului în care trăim. Imaginile sînt și ele inteligent gîndite. Nu vezi foci zbătîndu-se în petrol, ci un singur desen animat cu un urs polar care nu mai găsește nici un capăt de calotă pentru că toată gheața se topește. O modalitate mult mai eficientă, căci filmul nu e gîndit să-ți stimuleze glanda lacrimală, ci rațiunea. Seriozitatea și moderația au totuși un efect spectaculos asupra spectatorului, căruia i se explică simplu că situația e într-adevăr mai mult decît îngrijorătoare. Iar la final, filmul oferă pe generic și soluțiile – unele imbibate de un umor de bun-simț care a pigmentat și filmul, altele foarte aplicate. Sînt aproape sigură că filmul va lua Oscarul pentru cel mai bun documentar, ceea ce, împreună cu marele lui succes de public, poate să însemne că și-a atins scopul.

Ultimul film despre care mai scriu azi e *Marie-Antoinette* de Sofia Coppola, pe care nu l-am mai revăzut din primăvară, dar care a ajuns și la noi. Aparține aceluia gen de film care e mult prea frumos pentru a te lăsa să scrii despre el. Și mult prea vag, de asemenea. Încheie trilogia singurătății tinerelor fete (după *Virgin Suicides* și *Lost in Translation*), și e posibil ca Sofia Coppola să fi trecut, odată cu nașterea primului său copil, la o altă etapă artistică. Oricum, e unul dintre cele mai frumoase și mai neobișnuite filme ale anului, plin de aer cald și colorat și de lucruri pe care nu le spune – așa cum ne-am fi așteptat de la un film istoric, și am scris despre el a doua oară aici ca să vă bat la cap să-l vedeți. Mulțumesc.

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

Se așternu o grea tăcere, care dură aproape un minut. Nu prea știa niciunul cum s-o rupă.

Noroc cu domnul Elisav, care, fără a fi fost un „diac tomnatic”, își avea, ca rutinat profesor, propriile-i trucuri, stratageme și „cîrlige”, – ca și un instinct didactic și pedagogic mai puternic decît defuncta editură omonimă.

Profînd de interesul filologic, real sau numai aparent, al celor două domnișoare, domnul Vasile Elisav făcu apel la vechea lui marotă: substantivele neepicene, respectiv cele epicene, ce au o formă unică, adică, pentru masculin și feminin.

Neepicenele, din contră, au cîte două forme, cel puțin, ca să diferențeze masculul de femelă: ciine/ cățea, porc/ scroafă, cal/ iapă sau cocos/ găină... Sînt cazuri cînd această neepicenie este de-a binelea stufoasă: astfel bovinele (sau vițele, cu un cuvînt mai scurt) pot fi vițel/ junincă, bou (taur)/ vacă ș.a.m.d. Au o noare să se bucure de ea fie animalele care ne stau în preajmă de milenii, trebăluind în rînd cu noi sau escortîndu-ne din loc în loc, fie acelea care, deși nu ne sînt asociate, ne impun un, dacă vreți, respect atavic, ca leul și leoaica, sau ne terifică, precum un șarpe. Semi-neepicene, după mine, ar fi acelea-n care femininul se formează de la masculin: șarpe/ șerpoaică, leu/ leoaică...

— Soarece/ soricioaică, completă Nora, persiflîndu-l.

— Ne faceți capul calendar, adăugă și Carmen, într-o doară.

— Vă înșelați, dragele mele dragi! Nu vă fac capul calendar, ci vă atrag res-pec-tu-os atenția, numai, că acest „morf” gramatical: neepicene vs. epicene implică, pe lîngă o nevoie de ordin practic, taxinomic, aceea a diferențierii indiferente și precise, o imperceptibilă tandrețe față de vechii noștri companioni de suferință și corvoadă, iar, adesea, mai intuitivi decît scepticii impenitenți ce sîntem... Ca în cazul, dacă vreți exemple, al miracolului beetlemeic.

— Dar, dom profesor, întrebă studenta Carmen Carpen, diferențierea asta ar exclude, lingvistic vorbind, iar nu sexual, orice formă de hermafroditism?

— Nici gînd, răspuse domnul profesor Elisav, de vreme ce se poate spune *țapără* sau *berbecoacie*.

— Asta cu berbecoacie-i cam tare, chicoti, în banca ei, Nora Aron.

— *Honny soit qui mal y pense*, se auzi, jartierînd, domnul profesor Elisav. Oricum, e limpede că e neepicene doar ceea ce e, în sens larg, aprivoazabil. Fie și dacă par niște hibridi, termeni ca „greierușa” unui Blaga sau ca „păienjenita” lui Arghezi, se justifică și, pe cît cred, extralingvistic, prin aprivoazabilitatea, în *extremis*, a respectivei gîngăanii. Îmbastilit, Paul Pellisson, să zicem, citat de către Søren Kierkegaard cu un catren vanitologic, a îmblînzit, în recluduine, un păianjen; sau – cine știe? – o păienjenită... Ceea ce n-ar fi fost capabil să facă, - rest, și cu o rimă. Inapriveazabilă, aceasta e, prin definiție, epicenă.

Profesorul recuse cam în silă la epicenia bieteii rîme, bănuind că domnișoarele studente îl vor completa, în deriziune, cu faptul că „de la Rîm ne tragem”.

— „De la Rîm”, da; dar nu *din* rîm, ci, eventual, din rîmă, dacă e cazul să-l urmăim pe Darwin, după care acest vierme anelid ar fi, cică, sensibil la sunetele de trombon și, ca și Nicolas de Staël, la roșu.

— Precis din „rîmă”, dom profesor, zise Nora, dîndu-i acestui termen accepția lui obscenă și, fără să facă gestul clasic al degetului mediu exhalat, rîmă puțin, cu indexul, în aer.

(Continuarea în numărul următor)

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL
DE CULTURĂ
SE AUDE LA

în fiecare
vineri,
de la 19.10

Cu
George Onofrei
și
Anca Baraboi

BUCUREȘTI, FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Integrare și dezintegrare

În timpul războiului, locuitorii Bucureștilui se uitau cu groază pe cer și se rugau, văzând bombardierile americane puse pe treabă: „Du-i, Doamne, la Ploiești!”. După numai câțiva ani, începând cu 1948, bunicii noștri își încordau zădarnic auzul pentru a prinde uruiul acolorași avioane, eliberatoare. Din nefericire pentru ei și pentru noi toți (excepție făcând profitorii regimului trecut), comunismul se instalase temeinic în România. Și nu din întâmplare, hazard, accident istoric, ci ca urmare a unui plan de împărțire a Europei, conceput la Yalta.

Acestea sînt evidențe istorice care nu ar mai trebui subliniate. Ar merita însă reflectat mai mult asupra dramelor, suferințelor, tragediilor prin care au trecut generațiile precedente, devenite captive în propria țară și în ceea s-a numit - cu perfect cinism descriptiv - lagărul socialist. Decenii întregi, acești oameni au fost obligați să joace rolul unor cobai îndrăgostiți, respectînd sau chiar anticipînd hachițele unor stăpîni nebuni. Dacă Republica Socialistă România era paradisul terestru (un eden original: cu cozi nesfîrșite la alimente și produse de strictă necesitate, întreruperi zilnice ale curentului, frig în apartamente iarna, sate „sistemizate” și bisericile rase de pe fața pămîntului), Occidentul reprezenta un infern contrastiv, un spațiu al decadenței, al putreziciunii, al maladiilor fizice și morale.

Cei care au construit meticolos această jalnică polaritate, definindu-ne patriotismul ca pe o alternativă la Europa, și nu ca pe un subsansamblu firesc al acestui spațiu, erau, în particular, turiști satisfăcuți de mizeriile occidentale. Cetățeanul obișnuit nu avea dreptul la viză pe pașaport. Ei, da. Dragostea noastră față de țară era chestionabilă; a lor era mai presus

de îndoială. Din acest motiv, faptul că plecau sistematic în Vest și se întorceau cu valizele burdușite cu cartușe de țigări și sticle de whisky, videorecordere și cosmetice, reviste *glossy* și prezervative nu intra în contradicție cu principiile moralei proletare și ale echității socialiste predicată nouă.

Dacă rupem acest ambalaj de ipocrizii și privim cu obiectivitate scena occidentală, vom fi literalmente frapați de normalitatea vest-europeană. Sînt niște societăți fondate pe reguli clare, niște lumi în care te poți dezvolta și împlini ca individ. Mai puține cuvinte mari și lozinci mobilizatoare, în schimb, incomparabil mai multă substanță turnată în toate sectoarele sociale, în munca, reflecția și distracția oamenilor. Faimoasa alienare (calul de bătaie al criticii marxiste) nu o veți avea nici la Paris, nici la Madrid, nici la Roma. Am avut-o în orașele cu fundate în întuneric ale mindrei noastre republici socialiste sau atunci cînd am contemplat cîmpurile pline cu gunoaie și fabricile mîncate de rugină ale României „capitaliste” din anii '90.

Integrarea în Uniunea Europeană nu va însemna nicidecum o dezintegrare a românismului, o distrugere a specificului, o pierdere a identității, ci dezintegrarea unui tip de autohtonism, a unor anumite componente din specificul național. Vor fi limitate impostura și șmecheria unsuroasă, va scădea numărul „descurcăreților” și al artiștilor infracțiunii. Vor conta tot mai mult cit și cum muncești, felul în care vorbești, ideile pe care le pui în mișcare.

Reintrarea în Europa este al doilea moment extraordinar al biografiei mele, după acela al Revoluției din decembrie 1989. De acum încolo, îmi doresc un *status quo...*

Lista listelor lui 2006

COOLTURISME

Mădălina COCEA

Cuvintele-cheie ale oricărui început de an sînt „cele mai”... proaste reclame la film... bune albume... verzi mașini... controversate divorțuri... bune idei ale anului 2006. Începutul unui an este momentul optim pentru realizarea topurilor, iar ceea ce veți citi în continuare este lista listelor lui 2006.

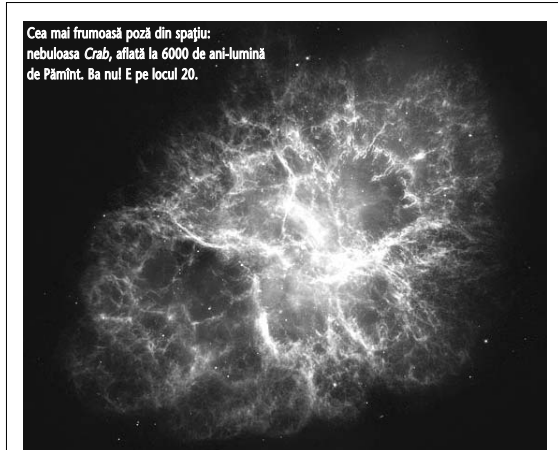
Invenții. YouToubu a fost numit „invenția anului” de „Time”, pentru că a transformat sute de anonimi în celebrități ale Internetului, pentru că a dat oamenilor posibilitatea să își posteze pe Internet cele mai saraghioase, emoționante, educative, șocante sau absurde videoclipuri filmate acasă.

Sportivi. O echipă de fotbal american din Cincinnati a primit distincția de „cei mai slabi sportivi ai anului”, din partea revistei „Cracked”, pentru performanța de a fi avut opt jucători arestați pentru infracțiuni care variază de la furt, bătaia cu poliția la violență conjugală. Tot opt a fost și numărul victoriilor echipei Cincinnati Bengals în campionat.

Cultură. Chiar dacă s-au vrut doar caricaturi de ziar, cele 12 desene înfățișându-l pe profetul Mohamed s-au transformat în unul dintre cele mai importante (și triste) evenimente culturale ale anului 2006, conform „LA Times”. „Din 2003, cînd Secretarul general Colin Powell a făcut publice schițele unor presupuse fabrici de arme irakiene, n-au mai murit atîția oameni din cauza unor desene.”

Modă. Sarah Jessica Parker, îmbrăcată într-o corcitură între o rochie și un kilt scoțian, a primit distincția pentru cea mai neinspirată vestimentație de vedetă de la revista „People”.

Cărți. Cea mai vîndută carte a anului 2006 conform imensei librării online amazon.com a fost *Metoda lui Cezar*. Nu, nu istorie. Așteptați continuarea. *Ghid natural și cotidian pentru înțelegerea și*

corectarea celor mai frecvente probleme ale ciinilor. Cartea se remarcă prin fina înțelegere a psihologiei transferului problemelor proprietarilor asupra cinelui și prin inventarierea celor mai comune sincope de comunicare între om și cinie. În altă ordine de idei, *Absurdistan* de Gary Shteyngart, povestea fiului obez și obsedat de rap al celui mai bogat al 1238-lea om din Rusia, care speră să se întoarcă în Statele Unite după ce a studiat la o universitate americană, a fost declarată cartea anului de „The New York Times”.

Mobil. Cel mai scump telefon mobil al anului 2006 este creația mamei Rusia - 1,3 milioane de dolari pentru un telefon din platină (cu excepția tastaturii, care este doar aur alb), împodobit cu diamante albe și albastre. A, ce face? Păi, SMS-uri, MMS-uri, E-mail și învață să gătească.

Virusi. Da, există și virusi „moralisti”, iar lista „celor mai” il are în frunte pe Zcodec, un spyware care bate obrazul celor care vizitează site-uri cu conținut pornografic și mai livrează și cîteva reclame, dacă tot și-a găsit clienții.

Filme. Cea mai slabă reclamă la un film este, conform site-ului ifilm.com, cea la *Epic movie*, o parodie după mai celebrele *Snakes*, *Cronicile din Narnia*, *Pirații din Caraibe*, *Harry Potter* etc.

Știri. Site-ul MSNBC.com a deschis recent o rubrică dedicată știrilor optimiste,

despre acte de eroism sau bunătațe, clipuri cu animale și copii dragălași sau fapte generoase. Pe locul 1 în preferințele cititorilor s-a aflat povestea unei bătrîne din Florida care a donat prin testament 36,5 milioane de dolari pentru cercetarea cancerului și a diabetului. În mod ironic, într-o fereastră alăturată, a celor mai vizionate știri ale momentului, conduce filmul spînzurării lui Saddam.

Nunți. Nicole Kidman l-a bătut pe fostul soț, Tom Cruise, în privința celei mai „căutate” nunți pe Google. La capitolul „divorț”, conduce fostul Beatle Paul McCartney, iar cel mai solicitat necrolog a fost cel al regizorului Aaron Spelling.

Mașini verzi. De fapt, este vorba de cele mai ecologice mașini ale anului 2006, premii care i-a revenit unui automobil cu două locuri, Honda Insight.

Oameni. Cea mai importantă persoană, conform „Time”, ești TU. Asta pentru că așa-numitul Web 2.0 ne-a pus pe toți online, ne-a făcut să ne verificăm cu asiduitate numărul de vizite pe blogul personal, să ne îmbrăcăm avatarii în haine care seamănă cît de cît cu ale noastre, să ne îndrăgostim de alți avatari, să ne filmăm pisica atunci cînd toarce și să ne bucurăm că ne-au comentat 30 de oameni. Internetul ne-a făcut bucurii de țelei.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » ÎNCHIS/ DESCHIS

Bobo

Gata. S-a dus anul. Fie că s-a dus dracului sau s-a dus într-un loc mai bun, important e că n-o să se mai repete în viața asta. Acum e momentul să tragem linia și să vedem ce ra-

hat am mai făcut și cum de a mai trecut o filă din viață fără să facem tot rahatul pe care ni l-am propus. Sau poate să ne uităm mîndri la ce am realizat și să zicem din tot glasul urarea actorilor înainte de spectacol: Rahat! Să fie de două ori mai sus virful în anul care vine. Nu ne-am luat mașină, nici vilă și nici măcar un

amărit de telefon cu *bluetooth*. Am dat banii pe spectacole, călătorii, cărți și prostii foloștoare. Pe țigări, nu. Ne-am luat slujba cînd în glumă, cînd în serios și am încercat să n-o punem la suflet. De acum, bun sau rău, cum o fost așa s-o terminat. Am greșit, tăiem, schimbăm foaia și scriem mai departe. S-a închis 2006. Se deschide

2007. Sperăm să fie mai bine, sperăm să fim mai buni, sperăm să nu ne mai călcăm pe cozi interminabile, să nu ne mai îmbrîncim pe la spate, să dăm mai mult, să ne treacă mai repede, să nu mai doară așa de tare coatele, să scadă, să avem de unde, să ni se dea, să ne respecte, să nu ne mai lase să așteptăm, să ne moară gîn-

dacii, să se schimbe generațiile politice, să ne crească copiii, să se facă oameni cu stare, sănătate, sărbători mai lungi, săpunuri mai mirosoare, săraci mai puțini, tractoare pe ogoare, subțiori mai uscate, holde-mbelșugate și cîmpii mănoase, lumină-n suflet și în case, gaze, alcool, scandal, fericire, rahat, rufe mai albe și senzații de

prospețime mai puternice, încălțări mai trainice, pastile mai ieftine, supărări mai scurte, porci grași, politicieni, televizoare cu ecran mai lat, oameni mai cînștiți, din nou alcool, dar nu înainte de o bucată de piine, trai lin, cer senin, epurarea spiritului românesc, dulce Românie, asta vreau eu, pîrdalnicul. Norock.

**NOI SÎNTEM
CEEAA CE
SÎNTEM**

» **În 2005, Margarethe Makovec și Anton Lederer
au organizat o expoziție itinerantă ce a prezentat poziții
artistice contemporane care serveau la ilustrarea diversității
vieții romilor.**

15 «

fast-food

Rotor

La sfârșitul lunii noiembrie a anului trecut, am fost invitat la Pristina, în Kosovo, să particip la forumul artistic sud-est european (MSE Meeting), organizat de către asociația ROTOR din Graz. Regiunea Kosovo este majoritar albaneză și, după războiul din 1999, este sub administrație ONU. Situația sa politică este incertă, toți albanezii cu care am vorbit sperând ca anul acesta Kosovo să devină independent de Serbia.

Orașul are și el un aspect oarecum straniu. Un enorm panou publicitar ni-l arată pe Bill Clinton ca pe un erou eliberator, iar bulevardul central al orașului îi poartă numele. Este „recunoștința” arătată de localnici față de americanii care i-au scăpat de sîrbi. Pristina este un oraș de câteva sute de mii de locuitori, care mai păstrează câte ceva din arhitectura modernistă iugoslavă a anilor '70. Economia nu merge prea bine, pentru că nu se produce mai nimic. Regiunea supraviețuiește

ARTE VIZUALE

Matei BEJENARU

din banii trimiși de albanezii care lucrează în străinătate și din bugetul administrației ONU. Am rămas cu o puternică imagine în minte: statuile realizate în clasic stil proletcultist în memoria unor tineri eroi UCK (armata de eliberare din Kosovo), care au murit în singerosul război din anii '90.

În această situație specială, ne-am întâlnit cîteva zeci de artiști, curatori ori manageri artistici din regiunea Europei centrale și de sud-est și, timp de cîteva zile, am putut să aflăm cît mai multe despre proiectele noastre și să gîndim posibilități de colaborare în viitor. Inițiativa ROTOR mi se pare cu atît mai laudabilă cu cît nu există o puternică tradiție de colaborare regională. În „goana” către legitimare de către marile instituții artistice ale Vestului, parcă nu am mai avut timp să privim la vecinii noștri cu care avem multe în comun.

S-a creat un „network” regional

Fondatorii asociației ROTOR sînt Margarethe Makovec și Anton Lederer, doi artiști și curatori din Graz, Austria, care în ultimii 10 ani au dezvoltat proiecte de colaborare regională implicînd artiști și instituții din țările balcanice și central-europene. Rezultatele concrete ale acestei inițiative sînt arhiva instituției și crearea unui „network” regional în această zonă, unde schimbările enorme din ultimul deceniu au modificat și producția artistică. În cadrul proiectului *Balkan Consulat*, din anul 2003, cei doi au invitat curatori din Belgrad, Praga, Istanbul, Budapesta, Sarajevo, Viena și Sankt Petersburg pentru a prezenta atitudini artistice actuale. Pe parcursul unui întreg an, Galeria „Rotor” a funcționat ca un fel de „consulat”. Spiritul critic al proiectului s-a aflat în termenul „Balcani”, întrucît acest concept destul de disputat produce dificultăți de identificare atît în regiunea pe care o desemnează, cît și în Europa Centrală și de Vest.

În 2005, Margarethe Makovec și Anton Lederer au organizat expoziția itinerantă *Noi sîntem ceea ce sîntem*, ce a prezentat poziții artistice contemporane care serveau la ilustrarea diversității vieții romilor. Artiștii din expoziție au explorat teritorii care trec dincolo de stereotipurile obișnuite legate de acest subiect sau au încercat în mod conștient să se joace cu clișee ale reprezentării romilor, transformîndu-le sau anulîndu-le. Ca o concluzie, curatorii au vrut să arate că probleme minorităților rome prezente în țările Europei Centrale și de Sud-Est trebuie tratată nuanțat, fără generalizări superficiale și pripite.

Mă bucur că după întîlnirea de la Pristina știu mai multe despre scena artistică din Skopje sau Dubrovnik, că am aflat cum lucrează artiștii israelieni la Centrul de Artă Digitală din Holon ori că am aflat despre ultimele expoziții ale Galeriei Skud din Lubljana. Proiectele comune vor veni probabil în viitor...

VERBA WOLAND

Ruxandra CESERANU

Candy și Miorița

În Australia s-a născut la începutul mileniului trei o oaie ciudată. Ea nu a fost ciudată de la început, ci a fost preschimbată de către stăpînul său Jim. Acesta a deprins-o pe Candy (așa se numea oița cea năzdrăvană, se va vedea de ce) să fie cîine: drept care a învățat-o de mică să roadă oase, să stea în fund, sprijinită pe labele din față și chiar să latre intrucîtva. Firește, Candy nu lătra propriu-zis, dar nici nu behăia precum oile normale: ci scoatea un sunet între lătrat și behăială. Stăpînul său Jim o lăsase sute de ore izolată într-o cameră, în care Candy ascultase la nesfîrșit lătrături înregistrate de cîine. Drept care, de la un punct încolo, a deprins un soi de lătrătură corcicită cu behăitul ei nativ. Un alt amănunt: Candy nu a fost crescută în curtea casei, ci în casă, obișnuindu-se să doarmă la picioarele patului stăpînului Jim. Din pricina modului în care îi fusese metamorfozat felul de a fi, dar mai ales de la faptul că se obișnuise să ascuțisera, chiar dacă nu deveniseră întru totul colții unui cîine. Povestea lui Candy ar fi rămas doar istoria unei oițe pe care s-a încercat o formă stranie de spălare a creierului, dacă nu s-ar fi întîmplat ceva întru totul special. Într-o seară, stăpînul Jim, care consumase destul de mult scotch, a adormit la televizor, iar din cauza unei ploii torențiale neobișnuite, s-a produs un scurtcircuit, declanșîndu-se incendiul în casă. Cea care l-a sal-

» **„Titlul rubricii nu intenționează să generalizeze ori să atace chestiuni sataniste, demonice etc., chiar dacă personajul Woland, diavolul-șef din romanul *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov, își va băga coada din cînd în cînd”, declară autoarea.**

vat pe Jim a fost, firește, nimeni alta decît Candy, care a reușit să îl tîrască pe stăpîn, apucîndu-l cu dinții, afară. Reiese cît se poate de limpede din toată această poveste că, dacă oaia Candy nu ar fi fost dresată să fie cîine, stăpînul Jim ar fi murit în timpul incendiului.

Citind povestea lui Candy, pe care am mai înflorit-o puțin, m-am gîndit, în chip cît se poate de firesc, la Miorița noastră românească, oaie năzdrăvană și ea. Cum ar fi fost dacă Miorița ar fi fost dresată precum Candy și ar fi izbutit să îl salveze pe ciobanul moldovean? Cum ar fi fost dacă Miorița ar fi putut să acționeze precum un cîine ciobănesc? Și gîndindu-mă la așa ceva, m-a pufnit în chip firesc rîsul. Nunta alegorică a ciobănașului nu ar mai fi avut loc, nici lamentarea narativă a măicuței bătrîne. Și, în general, unul din miturile esențiale și lăcrămoase ale românilor s-ar fi dus pe apa sîmbetei. Cu o singură condiție: ca Miorița să fi fost Candy. N-a fost să fie astfel.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată - Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncți: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Victor Jalbă

Rubrici permanente:

Adriana Babeti, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Mădălina Cocca, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Cristi Neagoie, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu. **Carte:** Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. **Muzică:** Victor Eksenasy, Răzvan Țupa, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michaelov. **Arte vizuale:** Matei Bejenaru. **Caricatură:** Lucian Amariu (Jup). **Grafică:** Ion Barbu. **TV:** Alex Savtescu

Ediția de Iași: Andreea Archip

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333, Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri MEDIAFAX. Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

Ce bine

Ce bine că am scăpat de întrebări plictisitoare (ce faci de revelion?), ce bine că ne-am învățat minte să nu mai alcătuim liste cu ce-am vrea să facem în anul nou (pentru că se pierd întotdeauna după numai două săptămâni prin vreun serton al minții noastre), ce bine că sîntem brusc atît de plini de avînt, ce bine că anul are iar 365 de zile, ce bine că avem o agendă nouă și nimic în ea, ce bine că încălzirea globală o să facă vara mai lungă, ce bine că premiul Nobel pentru literatură nu s-a dat încă (mai avem o șansă, nu-i așa?), ce bine că Versailles-ul a pus în vînzare de cîteva săptămîni parfulum Mariei Antoaneta! Ce bine, ce bine, ce bine! Nu știu de ce, dar lumea mi se pare dintr-odată mult mai înmiresmată și adormitoare (ce bine totuși că *MA, Sillage de la Reine* apare în ediție foarte limitată, cît să n-apucăm să mirosim toți la fel – numai nevestelor de colecționari japonezi o să li se întîmple năpasta). Dar imaginați-vă, vorbim aici de: crin, trandafir, iasomie, floare de portocal cu o ușoară nuanță de lemn de cedru și de santal, mosc de Tonkin și ambră cenușie (substanță care și-a găsit să se formeze tocmai în intestinul șagalotului). La toate astea se adaugă și un pic de bergamotă – parfulum nu putea să miroasă exact ca pe timpul Revoluției pentru că, pe atunci, oamenii se spălau mult mai rar.

Și, dacă tot a venit vorba de japonezi, ce bine că se-mplinește aproape un an de cînd a apărut primul blog al unei gheșe! De fapt, Ichimame nu e chiar gheșă, e deo-camdată ucenică, adică *maiko*, are 18 ani și vrea prin jurnalul ei online să încurajeze cît mai multe fete japoneze să se facă gheșe. Deși dezvăluie detalii legate de ritualul machiajului, de ceremoniile de ceai și de toate celelalte lucruri pe care le învață timp de 6 ani, e hotărîtă să treacă sub tăcere seratele private (mai bine totuși, pentru că mi-a spus mie un bulgar că *sushi* se mănîncă în mod tradițional de pe pîntecul unei femei goale). Dar nu pot să nu-mi exprim și eu regretul, precum celelalte zeci de mii de vizitatori, că blogul e scris numai în japoneză (mie îmi apare un ecran plin de semne de întrebare, la propriu) și nu pricep nimic. Ce păcat, ce păcat, ce păcat!

Multiculturalism și literatură

Romanele lui Hari Kunzru au făcut ocolul presei britanice, avînd cronici din cele mai bune și reușind să contureze spiritul „noii literaturi”: influențele exotice și problematicile altor culturi, puse în poveste. Scriitor de origine indiană, Kunzru n-a ezitat să combine bolile secolului XXI cu dilemele spiritului contemporan, în puzzle-uri din care să rezulte succesul, dar și istorii încărcate de semnificație.

Ana-Maria Onisei

În tensionatul roman *Virusul*, o cronică a dezvoltării economice mondiale „pe orizontală” – nu degeaba personajul principal e un programator indian care părăsește țara natală în căutarea „tuturor posibilităților” americane –, individul devine el însuși o materie flexibilă, ideală pentru scara valorilor ierarhice impusă de, să zicem, orice multinațională. Visele la pachet devin în timpurile noastre, după cum ironic surprinde Kunzru propriile „strategii” de autodistrugere, alienare în fața universului globalizat. Și trebuie să recunoaștem că subiectul unui astfel de roman poate fi tentant, dacă nu chiar „educativ”...

Mai puțin tehnic din acest punct de vedere, volumul *Iluzionistul* (Editura Polirom, Colecția „Biblioteca Polirom”, traducere din limba engleză și note de Ileana Dinu) aduce tușe de sensibilitate și introspecție, încercînd prezentarea unei lumi (interioare) a falselor identități.

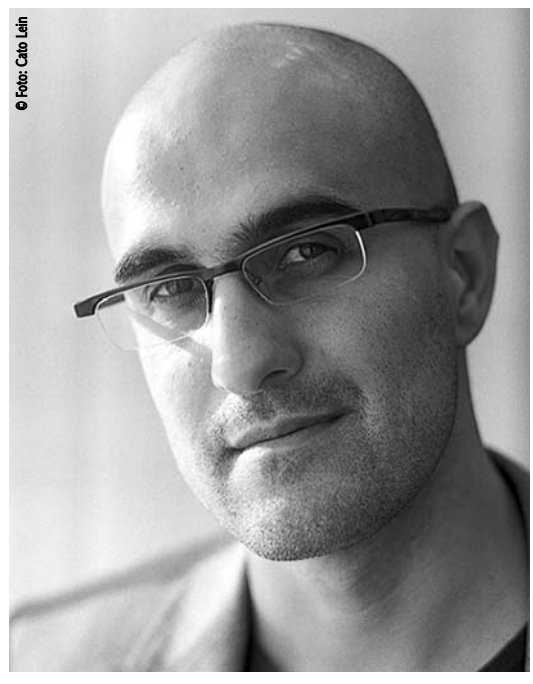
Un autor care pledează pentru abandonarea mentalităților închistate

Tocmai de aceea, liniile rasiste sînt îngroșate, iar ironia face ca dorința de a te debarasa de propria origine, datorată

unor neobosite presiuni, să ducă la o uniformizare tristă a spiritului. Pran Nath, copil indian, al cărui tată a fost ofițer al armatei coloniale britanice, e forțat de aceste viziuni înguste să părăsească locul părintesc și să înfrunte dorința de a supraviețui prin altceva. Repetatele sale căutări ale unei identități false nu sînt altceva decît săgețile moralizatoare ale autorului care pledează pentru abandonarea mentalităților închistate și libertatea existențială într-o lume a multiculturalismului.

Nu ar fi rău să urmărim transformările acestui indian etichetat drept infam, pentru a vă confrunta cu propriile prejudecăți, uneori latente. Căci frumusețea acestui autor vine din tonul său discret, romanțat, literaturizat, în favoarea acceptării individualității. Și diversității.

© Foto: Cătu Lăin

» „Unii oameni strîmbă încă din nas cînd vine vorba de *trenduri*. Îmi e familiară această reacție. Însă momentan nu pot decît să mă bucur vîzînd cît de *cool* devine invazia culturii asiatice. În Anglia, sînt o mulțime de formații asiatice la modă acum, amestecînd diferite stiluri. Există chiar o trupă rock al cărei solist e un indian *old-fashioned*, cu o apariție demnă de un *rock icon*, un temperament de tip *Led Zeppelin*, care are posibilitatea de a se transforma permanent în orice își dorește... Iar o astfel de deschidere culturală mi se pare fantastică. Nu putem subestima imboldul pe care îl dă un astfel de exemplu tinerilor. Și, oricare ar fi tendințele pe termen lung, important rămîne faptul că s-a găsit acest punct de pornire.” – Hari Kunzru

Povestea bombei

Pe la începutul lui decembrie, aș fi fost în stare să jur că restricția la pocnitorile de Sărbători e făcută de florile mărilor. Nu mică mi-a fost mirarea cînd am văzut că a avut efect real. Un bun exemplu, deși minor, că, dacă te ții serios de aplicarea unei legi, aceasta chiar începe să dea roade. Mi-a plăcut foarte mult campania „anti-pocnitori” difuzată de televiziuni (cea cu trenul de copii care pleacă la război, avînd drept „muniție” pocnitorile furnizate de părinți) și mi-am adus aminte

de o poveste din copilăria mea. Cum încerc să mă abțin de la considerații mai mult sau mai puțin culturale despre aderarea României la UE (subiectul fierbinte al începutului de an, de care va fi plină presa), mă gîndesc să v-o spun.

Într-o primăvară, căutam prin pămîntul proaspăt arat cartușe rămase dintr-al doilea război mondial, la concurență cu găiniile care scormoneau după rîme. Tocmai cînd eram pe punctul de a mă lăsa păgubaș de armamentul modern, hotărîndu-mă să mă

întorc la praștia mea primitivă, palma mi-a alunecat pe spatele unui obuz de tanc, ca pe cel al unui pește. Poetizez. De fapt, obuzul era cam ruginit. Și ce m-am gîndit eu? N-ar strica să-i dau un lustru, frecîndu-l de trotuar. M-am apucat serios de lucru. A trecut mama pe lîngă mine și m-a întrebă într-o doară ce meșteșesc acolo. I-am răspuns și eu tot într-o doară: „Uite frec o bombă!”. „Nesimțitule, a izbucnit ea, pocnindu-mi una după cap. Să nu mai vorbești prostii, că te omor cu mîna mea.”

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

Mersi, dar nu era nevoie. Mă puteam descurca de minune și singur.

Mi-am luat bomba în brațe și m-am cărat în drum, unde n-am avut nevoie de mult timp ca să se adune spectatorii. Băieții au venit care mai de care cu idei strălucite: să-i scuturăm rugina bătînd-o cu un ciocan (doar nu eram eu prost să turcesc cu ciocanul frumusețe de bombă!) ori să facem un foc mare și s-o aruncăm acolo

(peste poate; dacă rămînem după aceea numai cu un pumn de cenușă?!). N-am apucat să ducem nici un plan pînă la capăt. A apărut un vecin, m-a luat de după ceafă și mi-a confiscat-o fără drept de apel. M-am dus plîngînd acasă și, seara, după ce s-a întors tata de la serviciu, l-am trimis să-mi recupereze bomba proprietate personală. Degeaba. Vecinul o aruncase într-un pîrîu, unde zace și acum, dacă nu cumva o fi putrezit. Asta a fost.

ISSN 1584-8272

